

Fra lærerutdanning til skole

En undersøkelse blant nyutdannede allmennlærere i 2009

Clara Åse Arnesen og Per Olaf Aamodt

© NIFU STEP Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Rapport 32/2010
ISBN 978-82-7218-706-3
ISSN 1504-1824

For en presentasjon av NIFU STEPs øvrige publikasjoner, se www.nifustep.no

Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Norwegian Institute for Studies in Innovation, Research and Education
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo
Tlf. +47 22 59 51 00 • www.nifustep.no

RAPPORT 32/2010

Clara Åse Arnesen og Per Olaf Aamodt

Fra lærerutdanning til skole

En undersøkelse blant nyutdannede allmennlærere i 2009

Forord

Gjennom de siste årene har det vært et sterkt fokus på kvaliteten i norsk skole, og det er reist spørsmål om lærernes kvalifikasjoner. En ny grunnskolelærerutdanning skal nå erstatte den fireårige allmennlærerutdanningen. Det hevdes også ofte at mange lærere forlater yrket på grunn av for lav lønn, krevende arbeidsoppgaver eller at yrket har fått for lav status.

Dette er noe av bakgrunnen for at NIFU STEP på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har utarbeidet denne rapporten som er basert på Kandidatundersøkelsen 2009. Denne undersøkelsen ble foretatt blant nye kandidater som var utdannet våren 2009, og den gjelder situasjonen ca. et halvt år etter at de var ferdige med studiet. Det ble utviklet et sett av spesialspørsmål til allmennlærerkandidatene, og i rapporten gir resultater fra disse spørsmålene, men anvender også flere av de spørsmålene som er felles for alle kandidater. Resultatene i rapporten gjelder den tidligere allmennlærerutdanningen, og danner dermed muligheter for en sammenlikning med kandidater som om noen år har gjennomført den nye grunnskolelærerutdanningen.

Rapporten er skrevet av Clara Åse Arnesen, (kapittel 2 og 3), og Per Olaf Aamodt (kapittel 4 – 6). Vi har mottatt nyttige kommentarer til et utkast til rapporten fra Kunnskapsdepartementet, og fra Joakim Caspersen ved NIFU STEP.

Oslo, oktober 2010

Sveinung Skule
Direktør

Jannecke Wiers-Jenssen
Forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	11
1.1 Problemstillinger	11
1.2 Bakgrunn	11
1.3 Profesjonskvalifisering	12
1.4 Møter lærerne et ”praksissjokk”, og hva består i så fall dette sjokket av?	13
1.5 Data	14
2 Arbeidsmarkedstilpasning og lønn	17
2.1 Kandidatenes kjønn og alder	18
2.2 Arbeidsstyrkestatus	19
2.3 Hovedaktivitet	20
2.4 Mistilpasning i arbeidsmarkedet	21
2.5 Fast, relevant jobb?	22
2.6 Hvor krevende er arbeidsoppgavene?	24
2.7 Engasjert i arbeidet?	25
2.8 Lønn	26
2.9 Oppsummering	27
3 Arbeid i skolen	29
3.1 Arbeid som grunnskolelærer	30
3.1.1 Omfang av arbeid i grunnskolen	31
3.1.2 Hva fremmer arbeider i grunnskolen?	33
3.2 Årsak til ikke å arbeide i skolen	37
3.3 Arbeid i skolen om tre år?	39
3.4 Oppsummering	44
4 Generell vurdering av studiekvalitet	45
4.1 Allmennlærere og andre kandidater	45
4.2 Forskjeller mellom ulike grupper med allmennlærerutdanning	47
4.2.1 Innledning	47
4.2.2 Opptaksgrunnlag og hovedkarakterer	47
4.2.3 Er det forskjeller etter kjønn og alder?	49
4.2.4 Ulik tilknytning til læreryrket	50
4.3 Tilfredshet med ulike deler av lærerutdanningen	52
4.4 Oppsummering	54
5 Møtet med skolen	55
5.1 En generell vurdering	55
5.2 Oppfølging og veiledning	55

5.3 Oppsummering	59
6 Om mestring i jobben	61
6.1 Hva er det som fremmer mestring i jobben?	62
6.2 Oppsummering	64
7 Avsluttende merknader	65
7.1 Innledning	65
7.1.1 Sertifisering	65
7.1.2 Kvalifisering	65
7.2 Allmennlærerutdanningen mellom sertifisering og kvalifisering	66
7.3 Myten om praksissjokket	67
Referanser	69
Vedlegg 1: Variable i regresjonsanalyse, kapittel 6	71
Vedleggstabeller	73

Sammendrag

Formålet med denne rapporten er å studere nærmere noen av de utfordringer nyutdannede allmennlærere møter både mht å få en lærerjobb og til selve utøvelsen av læreryrket. Rapporten tar opp følgende problemstillinger:

1. Hva skiller allmennlærerne fra andre grupper av kandidater?
2. Hvordan er allmennlærerens tilpasning til arbeidsmarkedet i forhold til andre grupper?
3. Lærerflukt: hvor mange nyutdannede lærere går til andre yrker, og hvorfor?
4. Hvor tilfreds er allmennlærerne med sin utdanning i forhold til de kravene de møter i jobben?
5. Hvordan opplever de å mestre arbeidsoppgavene de møter i skolen?

Datagrunnlaget er NIFU STEPs kandidatundersøkelse 2009 der allmennlærerne var inkludert. Ved siden av det ordinære spørreskjemaet, besvarte allmennlærerne en rekke spørsmål angående lærerutdanningen og ulike sider ved yrkesutøvelsen. Det er viktig å være klar over at lærerkandidatene som ble utdannet i 2009, tilhører ett av de siste kullene som blir utdannet etter gammel studiestruktur. Resultatene kan dermed tjene som et mulig sammenlikningsgrunnlag med kommende kull fra ny utdanning.

Ikke arbeidsledige - bare undersysselsatte og i midlertidige jobber

For de nyutdannede lærerne var arbeidsledighet omtrent ikke-eksisterende. Kun 0,2 prosent var arbeidsledige et halvt år etter at de avsluttet sin utdanning. Til sammenligning kan det nevnes at master/høyere grads kandidatene hadde en arbeidsledighet på 6,1 prosent og fikk i større grad merke konsekvensen av den noe usikre konjunktursituasjonen i 2009 som fulgte i kjølvannet av den internasjonale finanskrisen. Rundt 90 prosent av både master/ høyere grads kandidater og allmennlærere var sysselsatt et halvt år etter eksamen.

Selv om allmennlærerne i liten grad opplevde arbeidsledighet, opplevde så mange som 10,3 prosent å være undersysselsatte (dvs. arbeide ufrivillig deltid). Dette er mer enn dobbelt så høy andel som blant master/høyere grads kandidater. Problemer med å få ønsket stillingsprosent er ikke nytt, men et velkjent problem i skolesektoren.

Et annet velkjent problem for allmennlærere og for utdanningsgrupper som kvalifiserer for arbeid i offentlig sektor, er at det er vanskeligere å oppnå fast stilling i offentlig enn privat sektor. Blant allmennlærerne hadde kun 22 prosent oppnådd fast relevant heltidsjobb et halvt år etter eksamen, mens 47 prosent av master/høyere grads kandidater gjorde det. Legger vi sammen de med fast eller midlertidig relevant

heltidsstilling, så omfattet det 64 prosent av allmennlærerne og 70 prosent blant mastergrads/høyere grads kandidater.

En av fire nyutdannede allmennlærere fortsetter med utdanning

I alt rapporterte 15 prosent av allmennlærerne at videre studier var deres hovedaktivitet et halvt år etter eksamen. Dette er dobbelt så høy andel som blant master/høyere grads kandidater. Rundt halvparten av allmennlærerne med videre studier som hovedaktivitet kombinerte videre utdanning og lønnet arbeid.

Drøyt tre av fire arbeidet som grunnskolelærer

Tar vi også hensyn til at noen allmennlærere var sysselsatt i andre pedagogiske yrker, var omtrent fire av fem allmennlærere sysselsatt innenfor utdanningens kjerneområder. Bare 3,5 prosent av allmennlærerne var sysselsatt i andre yrker som krevde høyere utdanning, 5,6 prosent var sysselsatt i yrker som ikke krevde høyere utdanning (hvorav en del hovedsakelig var studenter) og 10 prosent var ikke i arbeid. Multivariate analyser tyder på at kjønn og karakterer ikke hadde selvstendig betydning for om en allmennlærer arbeidet som grunnskolelærer eller ikke et halvt år etter eksamen. Resultatet sammenfaller ikke med enkelte internasjonale forskningsresultater (Chevalier et al 2002) som tyder på at mannlige lærere og lærere med gode karakterer i mindre grad praktiserte som lærere, men støtter opp om resultater i ny norsk studie (Mastekaasa 2011). Vi fant at sannsynligheten for å arbeide som grunnskolelærer økte dersom allmennlæreren var gift/samboende og hadde mer enn 100 timers undervisningserfaring før avsluttet utdanning og ble redusert dersom allmennlæreren var kvinne med barn under 6 år.

Noen ønsker ikke lærerjobb

På basis av hva kandidatene selv oppga som årsak til ikke å arbeide som grunnskolelærer, identifiserte vi en "fluktgruppe" på mellom tre og fem prosent av kullet. Fluktgruppen omfatter allmennlærere som oppgir minst en av følgende grunner for ikke å arbeide som grunnskolelærer

- Har valgt en stilling med høyere lønnsnivå
- Læreryrket passer ikke for meg
- Tar videreutdanning for å kvalifisere meg videre til andre yrker

Denne gruppen skiller seg ikke fra allmennlærere generelt mht til personkjennetegn med unntak av en viss overrepresentasjon av menn.

Menn mer usikre på sin fremtid som lærer enn kvinner

Kvinner vurderer i større grad det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år enn ellers like menn. Dette resultatet peker i samme retning som en del andre studier (Chevalier et al 2002, Mastekaasa 2011) som tyder på at menn har større sannsynlig for overgang til andre jobber utover i yrkeskarrieren enn kvinner. Allmennlærere med undervisningserfaring før avsluttet utdanning anser det i større grad enn de uten slik erfaring, det som svært sannsynlig at han/hun arbeider i skolen om tre år. De som ikke

arbeidet som grunnskolelærer et halvt år etter eksamen og spesielt de som tilhører ”fluktgruppen” anser det i mindre grad som nokså sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år enn ellers like kandidater som arbeidet som grunnskolelærer eller tilhørte fluktgruppen.

Allmennlærere mer kritiske til utdanningen enn andre kandidatgrupper

De ferske lærernes vurdering av sin utdanning er ikke spesielt positive – i alle fall når vi sammenlikner med svarene for andre kandidatgrupper i Kandidatundersøkelsen, som i dette tilfellet består av kandidater med en mastergrad. Dette gjelder både den generelle tilfredsheten med studiet og lærestedet, studiets faglig innhold, undervisningskvaliteten og tilbakemelding og veiledning. Derimot er deres vurdering av studiet mer positiv enn blant studenter i lærerstudiet og andre tilsvarende profesjonsutdanninger som sykepleier, førskolelærer og sosialarbeider (Smeby 2010). Det er kanskje særlig overraskende at lærerkandidatene vurderer sitt studiums relevans for arbeidslivet som mindre god enn mastergradsstudenter, også sammenliknet med kandidater fra samfunnsfag og humanistiske fag. Den relativt negative vurderingen av utdanningen kan være preget av den kritikk som er framkommet av den daværende lærerutdanningen og som har resultert i at en ny lærerutdanning er under implementering

Ferske lærere tilfreds med måten de ble mottatt på skolen

Mens de ferske allmennlærerne ikke er spesielt fornøyd med den utdanningen de har fått, er de gjennomgående godt tilfreds med måten de er tatt imot på ved skolen de har begynt å arbeide. Caspersen & Raaen (2010) påpeker at samarbeid med kolleger og støtte fra kolleger og ledelse er viktige faktorer for at overgangen fra utdanning til jobb skal gå bra. I så måte er resultatene oppmuntrende. De ferske lærerne gir i mindre grad enn man kanskje skulle tro, uttrykk for at de blir stående alene uten støtte og veiledning. De er tvert om relativt godt fornøyd med den veiledningen og oppfølgingen de har fått etter at de begynte å arbeide i skolen. Det ser særlig ut til at de ferske lærerne får støtte og veiledning fra mer erfarne lærere, men mye av dette ser ut til å skje gjennom uformelle ordninger og ikke alltid som en del av spesielle programmer. Vi vet heller ikke hvilket omfang veiledningen har. Det er derfor mulig at en del av veiledningen de nye lærerne har fått, er usystematisk og ikke spesielt omfattende.

Ferske lærere mener de mestrer ulike sider ved jobben godt

De nyutdannede lærerne ble stilt overfor en rekke utsagn om hvordan de selv vurderer at de mestrer jobben: om fagkunnskapene og de pedagogiske ferdighetene er tilstrekkelige, om de klarer å holde ro i klassen, om de klarer å vurdere elevenes kunnskaper, evnen til å undervise elever med spesielle læringsbehov, og hvordan de selv mener de samarbeider med andre lærere og foreldre. For de aller fleste av disse utsagnene var den klare majoriteten positiv i vurderingen. Det lærerne synes å være minst trygge på, er å undervise elever med spesielle læringsbehov. Lærernes positive

egenvurdering stemmer godt overens med resultatene fra TALIS (Vibe, Aamodt & Carlsten 2009), selv om spørsmålene der ble stilt helt annerledes.

En analyse over hva som påvirker opplevd mestring, at verken opptaksgrunnlaget eller hovedkarakterer fra studiet har noen betydning, mens det å ha undervisningserfaring før eller underveis i studiet er positivt. Overraskende nok finner vi ingen sammenheng med hvordan de vurderer nytten av praksis i studiet eller kompetansen i undervisningsfagene. Det er en sammenheng mellom mestring og en aktiv studiemåte, endelig synes kollegialt samarbeid og oppfølging ved skolen å ha betydning.

1 Innledning

1.1 Problemstillinger

Denne rapporten viser resultater fra en spesialanalyse av allmennlærere fra Kandidatundersøkelsen 2009, og tar opp følgende problemstillinger:

1. Hva skiller allmennlærerne fra andre grupper av kandidater?
2. Hvordan er allmennlærerens tilpasning til arbeidsmarkedet i forhold til andre grupper?
3. Lærerflukt: hvor mange nyutdannede lærere går til andre yrker, og hvorfor?
4. Hvor tilfreds er allmennlærerne med sin utdanning i forhold til de kravene de møter i jobben?
5. Hvordan opplever de å mestre arbeidsoppgavene de møter i skolen?

Lærerkandidatene som ble utdannet i 2009 er ett av de siste kullene som blir utdannet før innføringen av nye lærerutdanning, og resultatene kan dermed tjene som et mulig sammenlikningsgrunnlag med kommende kull fra ny utdanning.

Allmennlærerutdanningen og læreryrket blir i mange sammenhenger omtalt i negative vendinger. Det hevdes at utdanningen ikke gir et godt nok grunnlag for lærerjobben, at læreryrkets status er synkende og at mange går til andre jobber. Dessuten hevedes at de nyutdannede lærerne møter en svært krevende virkelig ”praksissjokk”, med lite støtte og oppfølging i skolen, og hvor de ferske lærerne ofte får de vanskeligste klassene. Det empiriske grunnlaget for denne negative beskrivelsen er usikkert, og denne rapporten vil i noen grad kunne og svar på om dette dreier seg om myter eller realiteter.

1.2 Bakgrunn

I de senere åra har det blitt en økende oppmerksomhet på kvalitet i skolen, og på bakgrunn av de mange resultatene fra internasjonale undersøkelser som PISA og TIMSS hevdes det at det ikke står spesielt bra til i norsk skole. Svake elevresultater sees ikke minst i forhold til lærernes kompetanse, siden læreren sies å være den viktigste enkeltfaktoren for elevenes læring. Siden vi i Norge bruker mye ressurser i grunnskolen og har en høy lærertetthet, rettes derfor søkelyset gjerne mot lærernes kvalifikasjoner og ikke minst lærerutdanningen. En ny lærerutdanning som er delt inn etter undervisningstrinn er ment som et svar på noen av disse utfordringene. I tillegg er det laget nye strategier for å styrke etter- og videreutdanningen blant lærerne.

Mens de internasjonale elevtestene gjerne gir svake resultater for norsk skole, gir OECDs internasjonale undersøkelse om undervisning og læring – TALIS, et mer sammensatt bilde der Norge utpeker seg positivt på mange områder (Vibe, Aamodt & Carlsten 2009).

Samtidig er det også her klare tegn på kvalitetsproblemer. I Norge er tilgangen på kvalifiserte lærere et mindre problem enn i mange andre land, og vi har en svært erfaren lærerstab. Erfaringen er så vidt lang at dette også utgjør et problem framover fordi mange av våre lærere vil slutte i yrket av naturlige årsaker og må erstattes av nyutdannede. Dagens søkning til lærerstudiet er neppe stor nok til å sikre tilgangen på godt kvalifiserte lærere framover, selv søkertallet har økt noe de to siste årene.

TALIS viser videre at norske lærere er svært tilfreds med jobben sin, de har høy tiltro til egen undervisning, og norsk skole preges av gode relasjoner mellom lærere og elever. Det er riktignok en del uro i klasserommene, men forutsetningene for et godt læringsmiljø er likevel svært gode i Norge. Det som peker i motsatt retning er en svak kultur for oppfølging og tilbakemelding på alle nivåer: fra skoleeier til skoleleder, fra skoleleder til lærere, og ikke minst fra lærer til elev. Rammene rundt undervisning og læring synes å være løse sammenliknet med andre land. Dårlig utført lærerarbeid får ofte ingen konsekvenser, og elevene får i liten grad klare meldinger på hvor de står og hva de må jobbe med for å forbedre seg.

Viktige utfordringer for norsk skole er dermed å rekruttere mange nok og gode nok søkere til lærerstudiet, gi disse et best mulig utgangspunkt for læreryrket, å gi de yrkesaktive lærerne faglig utvikling, og å gi best mulig rammer innenfor skolen. I tillegg er det en hovedutfordring å sikre at de lærerne som utdannes faktisk jobber i skolen. Det har lenge vært snakket om at mange (og da gjerne også gode) lærere ”flykter” fra yrket, både ved at de slutter i jobben før oppnådd pensjonsalder, og fordi de søker seg over i andre yrker, blant annet fordi de kan oppnå bedre lønnsbetingelser i andre jobber.

1.3 Profesjonskvalifisering

Kvalifisering til læreryrket har mange fellestrekk med kvalifisering til andre liknende yrker, eller profesjoner (for eksempel leger, jurister, sykepleiere, og sosialarbeidere). Ofte anlegges et ”performativt” aspekt ved profesjonskvalifiseringen, det vil si at profesjonsutøverne må besitte bestemte formaliserte kunnskaper og ferdigheter for å utøve skjønn og å utvikle god praksis (Molander & Terum 2008). Både klienten (for eksempel pasient eller elev) og samfunnet stiller krav til måten profesjonsutøveren handler, både til kunnskapsgrunnlag og moral. Dette er ikke minst tydelig for en lærer, som har sitt primære ansvar for elevene, men som samtidig ivaretar en oppgave definert av samfunnet. I tillegg har en profesjonell yrkesgruppe en bestemt kontroll over arbeidsoppgavene, og har en aksept på at de har en eksklusiv rett til å utøve det bestemte yrket. Dette omtales ofte som ”jurisdiksjon” (Heggen 2010), og er i stor grad knyttet til utdanningen, som dermed har en sertifiseringsfunksjon (Smeby 2008). Enkelt sagt har allmennlærerutdanningen dermed to hovedfunksjoner: å *sertifisere* for å kunne praktisere læreryrket, og å *kvalifisere* for arbeidsoppgavene.

Det blir ofte reist kritikk mot profesjonsutdanningene at kunnskapsinnholdet ikke står i forhold til oppgavene i yrket (Heggen 2010). For det første kan studentene ha vanskelig for å oppfatte hvilken verdi innholdet i utdanningen kan ha for yrket, for det andre er det en klar distinksjon mellom teoretisk og praktisk kunnskap, og for det tredje er læreprosessene sterkt knyttet til konteksten, det vil si i selve studiesituasjonen.

Heggen (2010) reiser noe klare dilemma i profesjonskvalifiseringen:

1. Hva er utdanningens mandat, er kandidatene "halvfabrikata" eller "ferdigvare" (Terum 2005)
2. Hvordan håndtere spenningen mellom teori og praksis?
3. Hvordan håndtere relasjonen mellom den institusjonaliserte og personlige kunnskapen – kanskje et særlig viktig dilemma for lærerne.

I det avsluttende kapitlet vil diskutere rapportens resultater i lys av dette perspektivet.

1.4 Møter lærerne et "praksissjokk", og hva består i så fall dette sjokket av?

Overgangen fra utdanning til yrke oppleves for de fleste som krevende. Dette gjelder for lærere, men også for andre grupper som leger, ingeniører, sykepleiere og sosialarbeidere (Caspersen & Raaen 2010). For lærere har man ofte brukt begrepet "praksissjokk" (Jordell 1986, Monsen 1970). Det er brukt ulike begreper som "reality shock" og "cultural shock", mens begrepet "transfer shock" eller overgangssjokk synes å dekke dette fenomenet. Overgangssjokket er et resultat av at de nyutdannede beveger fra omgivelser de er fortrolige med (i studiet), til nye omgivelser som de ikke er like fortrolige med (Caspersen & Raaen 2010).

I hvilken grad overgangen fra studiet til yrket oppleves som et sjokk av kandidatene, avhenger av hvor godt utdanningen har forberedt dem på de utfordringene de vil møte. Men også forventninger fra skoleledelsen og kollegene og hvordan de blir tatt i mot på arbeidsplassen har betydning. Samarbeid og støtte fra kolleger og ledelse spiller her en betydelig rolle. Aamodt & Havnes (2008) fant i en undersøkelse blant profesjonsgrupper at den opplevde mestringen av yrket hadde en sterkere sammenheng med forhold ved arbeidsplassen enn med sider ved utdanningen, inklusive den formelle og uformelle opplæringen etter avsluttet grunnutdanning.

Caspersen & Raaens (2010) funn peker i samme retning. Variasjonene i jobbmestring går ikke mellom nyutdannet og erfaren lærer, men henger mer sammen med forskjeller i arbeidsformer og med støtte fra ledelse og kolleger. De påpeker likevel at det er en del viktige forskjeller mellom erfarne og nyutdannede, og at de nyutdannede føler seg mindre trygge i rollen som lærer enn de erfarne, og at de nyutdannede opplever å få mindre faglig støtte fra ledelsen enn de erfarne. Å ha støttende kolleger, og samarbeide faglig med

kolleger, synes å være svært viktig for de ferske lærerne, mens ledelsens rolle ser ut til å være viktigere for de lærerne som har noen års erfaring.

Studien til Caspersen & Raaen (2010) nyanserer bildet av at møtet med arbeidslivet er sjokkartet for de nyutdannede allmennlærerne. Overgangen fra utdanning til yrke er forbundet med noen helt naturlige utfordringer. I den grad de ferske allmennlærerne opplever vansker i det første møtet med læreryrket, må ikke dette umiddelbart fortolkes som mangler ved utdanningen, det henger også sammen med hvordan arbeidet i skolen er organisert.

Denne fortolkningsrammen er viktig for analysene av resultatene for allmennlærere i Kandidatundersøkelsen 2009. Ikke bare vurderingene av utfordringene i jobben, men også tilbakeblikket på utdanningen, vil være farget av erfaringene fra den første tida som lærer i skolen.

For allmennlærer kandidatene som arbeider i skolen inneholder spørreskjemaet en rekke indikatorer på hvordan de opplever møtet med læreryrket i praksis. Er det fornøyd med hvordan lærerutdanningen har foreberedt dem på arbeidsoppgavene? Hvordan vurderes de ulike delene av studiet (blant annet praksis, kompetanse i fagene, pedagogikk og fagdidaktikk) opp mot de kravene de møter i jobben? Og hvordan vurderer de sine egne evner til å mestre jobben med hensyn til kunnskaper i fagene, undervisningspraksis, klasseledelse, elevvurdering og å undervise elever med spesielle behov.

Disse indikatorene på jobbmestring kan vi analysere i forhold til karakterer fra videregående skole, om de har tidligere undervisningserfaring og studiestrategi. Videre kan vi undersøke betydningen av om de får spesiell støtte og veiledning som nye lærere.

1.5 Data

Dataene som benyttes i denne analysen er fra NIFU STEP's Kandidatundersøkelse 2009. Undersøkelsen inngår i de løpende undersøkelsene av nyutdannede kandidater som NIFU STEP gjennomfører annet hvert år ca. et halvt år etter at kandidatene avsluttet sin utdanning. Et hovedfokus i undersøkelsen er kandidatens situasjon på arbeidsmarkedet og eventuelle engasjement videre utdanning. Undersøkelsen i 2009 omfattet mastergrads/høyere grads kandidater og allmennlærere som ble uteksaminert i løpet av vårsemesteret 2009. Spørsmålene i undersøkelsen er relatert til en bestemt referanseuke. I 2009 var referanseuken 9. - 15. november.

Samtlige kandidater i de aktuelle utdanningsgruppene fikk tilsendt et spørreskjema. For allmennlærernes del var det ordinære spørreskjemaet supplert med to sider med spesialspørsmål om ulike sider ved lærerutdanningen og utøvelsen av læreryrket. Hovedresultater fra Kandidatundersøkelsen 2009 er tidligere publisert på i NIFU STEP

rapport 18/2010. Rapporten som også omfatter også allmennlærerne, inneholder resultater fra ”fellesspørsmålene”, dvs. spørsmålene som ordinært inngår i halvtårsundersøkelsene. Denne rapporten retter søkelyset mot spesialspørsmålene som gikk til lærerne, og gir en analyse av *enkelte* av disse spørsmålene. Rapporten gir således ingen uttømmende analyse av *alle* spesialspørsmålene. Et fylldig tabellvedlegg bidrar til å gi et mer nyansert bilde av de utfordringer nyutdannede allmennlærere står overfor.

I løpet av vårsemesteret 2009 ble det uteksaminert i alt 1257 allmennlærere. Til tross for at det ble purret tre ganger, var det bare 569 som besvarte spørreskjemaet. Dette innebærer en svarprosent på beskjedne 45 prosent for allmennlærere. For mastergrads/høyere grads kandidater som i enkelte sammenhenger brukes som sammenligningsgruppe, var svarprosenten 53 prosent. Det er imidlertid en generell trend i våre kandidatundersøkelser at lavere grads kandidater har en noe lavere svarprosent enn høyere grads kandidater. Sett i forhold til disse kandidatene, skiller allmennlærerne seg neppe ut.

2 Arbeidsmarkedstilpasning og lønn

I dette kapitlet skal vi kort se i hvilken grad nyutdannede allmennlærere skiller seg fra nyutdannede master/høyere grads kandidater når det gjelder arbeidsmarkedstilpasning og lønn. Når vi skal sammenligne allmennlærere og master/høyere grads kandidater, er det viktig å være klar over at vi sammenligner grupper som er forskjellige både hva gjelder utdanningslengde og utdanningens innretning. Dette vil ha betydning for deres arbeidsmarkedstilpasning og lønn.

Mens utdanningslengden primært påvirker lønnsnivået, vil utdanningens innretning ha betydning for hvilke deler av arbeidsmarkedet utdanningen kvalifiserer for. Den ett år lengre utdanningen blant høyere grads kandidatene vil ut fra et human-kapital perspektiv isolert sett føre til at høyere grads kandidater oppnår høyere lønninger allmennlærerne. Innretningen på de enkelte utdanningene har betydning for hvilke deler av arbeidsmarkedet utdanningen kvalifiserer.

Allmennlærerutdanningen er en profesjonsutdanning som primært kvalifiserer for undervisningsjobber innenfor den offentlig finansierte grunnskolen. Selv om det primære formålet med lærerutdanningen er arbeid i grunnskolen, gir utdanningen også en del generell kunnskap som også har vist seg anvendelig i jobber utenfor skolen. For å arbeide som grunnskolelærer kreves i utgangspunktet godkjent lærerutdanning. Således er lærerjobbene i stor grad beskyttet mot konkurranse fra andre utdanningsgrupper. Dette har medført at det har gått flere lærere ut av skolen enn andre grupper inn i skolen.

Gruppen av master/høyere grads kandidater er atskillig mer heterogen og består av både profesjonsrettede og generalistpregede utdanninger som kvalifiserer for et bredt spekter av jobber både i offentlig og privat sektor. Jobber i offentlig sektor anses gjerne som interessante og trygge men relativt dårlig betalt i motsetning til de mer usikre men bedre betalte jobbene i privat sektor. Lønnsforskjellen mellom offentlig og privat sektor øker gjerne under en høykonjunktur og avtar under lavkonjunktur. Generelt har økonomiske konjunkturer størst betydning for de utdanningsgrupper som finner sin sysselsetting i privat sektor.

Det generelle arbeidsmarkedet var i 2009, da våre kandidater avsluttet utdanningen, preget av usikkerhet etter en periode med stor etterspørsel etter arbeidskraft. Da nedgangskonjunkturen startet rundt årsskiftet 2007/2008, bare noen måneder før den internasjonale finanskrisen, var arbeidsledighetsnivået meget lavt. Aktiv motkonjunkturpolitikk begrenset betydningen av finanskrisen i det norske arbeidsmarkedet. Den generelle arbeidsledigheten økte ifølge SSBs Arbeidskraftundersøkelse fra 2,6 prosent i 2008 til 3,2 prosent i 2009. Selv om ledighetsøkningen var beskjeden, har utvilsomt usikkerheten mht den fremtidige utviklingen på arbeidsmarkedet hatt betydning for de nyutdannedes arbeidsmarkedstilpasning. Allmennlærerne med sin etterspurte profesjonsutdanning er

trolig en av de utdanningsgrupper som i minst grad ble berørt av den usikre arbeidsmarkedssituasjonen og vil sannsynligvis framstå som relativt veltilpassede.

For å gjøre sammenligningen av allmennlærerne og master/høyere grads kandidater mer relevant, har vi splittet opp gruppen av master/høyere grads kandidater etter fagfelt.

2.1 Kandidatenes kjønn og alder

Tabell 2.1 viser at allmennlærerne skiller seg noe fra gruppen av høyere grads kandidater i alt med en noe høyere kvinneandel (74 mot 59 prosent) og en lavere gjennomsnittsalder (28,5 mot 30,3 år). At allmennlærerutdanningen er sterkt kvinnedominert, er velkjent og i en del sammenhenger sett på som et problem. I Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008–2010 er for eksempel bedret kjønnsbalanse ett av tre hovedmål. Kvinnedominansen er imidlertid enda sterkere i gruppen av høyere grads kandidater med ”lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk” (81,5 prosent mot allmennlærernes 74,3 prosent) som det kan være naturlig å sammenligne med. Gruppen ”lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk”, omfatter bl.a. lærerutdanning på høyere nivå, dvs. lektorutdanning, men er dominert av utdanninger i pedagogikk. I gruppen inngår kun 32 personer (dvs. 11 prosent av gruppen) med lektorutdanning. Kandidater fra gruppen ”lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk” har således en utdanning som kvalifiserer for et bredere spekter av jobber enn jobb i skolen.

Tabell 2.1 Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere etter kjønn og alder. Vårkull 2009

	Antall kandidater	I alt	Menn	Kvinner	Gjennomsnittsalder
Høyere grad	2894	100,0	40,8	59,2	30,3
Av dette:					
Humanistiske og estetiske fag	418	100,0	35,6	64,4	32,0
Samfunnsfag	464	100,0	33,0	67,0	29,9
Juridiske fag	211	100,0	34,6	65,4	27,6
Økonomiske og administrative fag	369	100,0	54,2	45,8	28,3
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	714	100,0	61,6	38,4	27,3
Helse-, sosial- og idrettsfag	379	100,0	23,0	77,0	33,2
Primærnæringsfag	35	(100,0)	(40,0)	(60,0)	(27,8)
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	287	100,0	18,5	81,5	37,6
Allmennlærere	569	100,0	25,7	74,3	28,5

2.2 Arbeidsstyrkestatus¹

Allmennlærerne avsluttet en profesjonsrettet utdanning som er etterspurt i det norske arbeidsmarkedet. Det er derfor rimelig å anta at allmennlærerne i like stor grad som høyere grads kandidater er orientert mot deltakelse i arbeidsmarkedet. Tabell 2.2 viser at sysselsettingen et halvt år etter eksamen er høy både blant allmennlærerne og høyere grads kandidater (rundt 90 prosent), men litt lavere blant allmennlærerne.

Tabell 2.2 *Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere etter arbeidsmarkedsstatus et halvt år etter eksamen. Vårkull 2009.*

	Antall kandidater		I arbeidsstyrken			Utenfor arbeidsstyrken
	Absolutte tall	(=100%)	I alt	Syssel-satt	Arbeids-ledig ¹	
Høyere grad	2894	100,0	94,9	89,1	6,1	4,8
I alt						
Av dette:						
Humanistiske og estetiske fag	418	100,0	90,7	84,7	6,6	9,1
Samfunnsfag	464	100,0	94,6	88,4	6,6	5,2
Juridiske fag	211	100,0	94,3	88,2	6,5	5,7
Økonomiske og administrative fag	369	100,0	96,5	89,4	7,3	3,5
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	714	100,0	94,7	86,7	8,4	4,9
Helse-, sosial- og idrettsfag	379	100,0	96,6	93,9	2,7	2,9
Primærnæringsfag	35	(100,0)	(94,3)	(85,7)	(9,1)	(5,7)
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	287	100,0	97,9	96,5	1,4	1,7
Allmennlærere	569	100,0	90,2	90,0	0,2	9,8

¹ I prosent av arbeidsstyrken

Det er interessant å registrere at kandidatene med ”lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk” hadde den høyeste sysselsettingsandelen av samtlige kandidatgrupper. Vi har tidligere sett at gjennomsnittsalderen for denne gruppen er høyere enn for de andre gruppene, noe som indikerer at denne utdanningsgruppen i større grad enn andre grupper består av voksne personer som allerede var etablerte i arbeidsmarkedet.

¹ **Arbeidsstyrken** omfatter sysselsatte og arbeidsledige.

Som **sysselsatt** regnes alle som oppfattet seg som hovedsakelig yrkesaktiv eller utførte minst én times inntektsgivende arbeid i uka 9.–15.11.2009 eller hadde et inntektsgivende arbeid som de var midlertidig borte fra i undersøkelsesuka. Som sysselsatte regnes også de som var i enkelte arbeidsmarkeds/sysselsettingstiltak.

Arbeidsledige omfatter alle som var uten inntektsgivende arbeid (dvs. var ikke-sysselsatte) og som i tillegg oppfylte minst én av følgende betingelser:

- oppfattet seg som hovedsakelig arbeidsledig og hadde søkt arbeid,
- oppfattet seg ikke som hovedsakelig yrkesaktiv eller arbeidsledig, men hadde søkt arbeid de siste 4 ukene forut for undersøkelsestidspunktet og kunne ha påtatt seg arbeid i undersøkelsesuka,
- var i nærmere definerte arbeidsmarkedstiltak.

Personer som ikke var sysselsatte eller arbeidsledige er **utenfor arbeidsstyrken**.

Videre ser vi at mens det var så godt som ingen arbeidsledighet blant allmennlærerne, var 6 prosent av høyere grads kandidater arbeidsledige. Siden arbeidsstyrken består av både sysselsatte og arbeidsledige, betyr dette at en høyere andel av allmennlærerne (ca. 10 prosent) enn av høyere grads kandidater (ca. 5 prosent) var utenfor arbeidsstyrken. Som vi skal se seinere, har dette sammenheng med at en høyere andel av allmennlærere enn av høyere grads kandidater er engasjert i videre studier.

2.3 Hovedaktivitet

Tabell 2.3 viser, som forventet, at en høyere andel av allmennlærerne enn av høyere grads kandidater hadde studier som hovedaktivitet et halvt år etter eksamen. Hele 15 prosent av allmennlærerne hadde studier som hovedbeskjeftigelse et halvt år etter avsluttet allmennlærerutdanning. Dette er 8 prosentpoeng mer enn for høyere grads kandidater. Imidlertid er det grunn til å merke seg at hele 13 prosent av humanistene hadde studier som hovedbeskjeftigelse. Dette har sannsynligvis sammenheng med at humanistene er en utdanningsgruppe som over tid har hatt et meget vanskelig arbeidsmarked.

Den relativt høye andelen allmennlærere i videre utdanning må ses i sammenheng med at allmennlærerne har en lavere grad enn de andre kandidatgruppene og ønsker å ta en masterutdanning, men også studier av enkeltfag er utbredt. Det faktum at økt kompetanse gir grunnlag for høyere lærerlønn, gjør videreutdanning attraktivt.

Tabell 2.3 Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere etter hovedaktivitet et halvt år etter eksamen. Vårkull 2009.

	Antall kandidater		Yrkesaktiv	Student	Arbeidsløs	Annet
	Absolutte tall	(=100%)				
Høyere grad	2894	100,0	80,6	6,7	8,1	4,4
Av dette:						
Humanistiske og estetiske fag	418	100,0	69,4	13,2	9,6	7,9
Samfunnsfag	464	100,0	77,8	5,8	8,8	7,1
Juridiske fag	211	100,0	80,1	8,1	7,6	4,3
Økonomiske og administrative fag	369	100,0	86,4	3,8	7,9	1,4
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	714	100,0	79,4	6,2	11,2	2,9
Helse-, sosial- og idrettsfag	379	100,0	86,3	5,5	4,5	3,7
Primærnæringsfag	35	(100,0)	(80,0)	(0,0)	(11,4)	(8,6)
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	287	100,0	90,2	5,2	1,4	3,1
Allmennlærere	569	100,0	81,5	14,6	0,4	3,5

2.4 Mistilpasning i arbeidsmarkedet²

Vi har tidligere sett at allmennlærerne i stor grad var sysselsatte og at de i mindre grad enn høyere grads kandidater opplevde arbeidsledighet. Arbeidsledighet er imidlertid bare en form for mistilpasning, nyutdannede kan oppleve andre typer mistilpasning som å være undersysselsatt (dvs. arbeide ufrivillig deltidsarbeid) eller være i en jobb han/hun er overkvalifisert for (irrelevant arbeid). Tabell 2.4 viser at når andre typer mistilpasning også trekkes inn, nyanseres bildet av allmennlærerne som svært veltilpassede en del. De må imidlertid likevel karakteriseres som noe mer veltilpassede enn høyere grads kandidater. Det er neppe overraskende at det er ufrivillig deltidsarbeid som er allmennlærernes største mistilpasningsproblem. En del allmennlærere har i lengre tid slitt med å oppnå tilstrekkelig stillingsprosent. Hele 10 prosent av de nyutdannede allmennlærerne i arbeidsstyrken var undersysselsatte et halvt år etter eksamen; dobbelt så høy andel som blant høyere grads kandidater generelt og blant kandidater med lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk.

Det er ellers interessant å merke seg at høyere grads kandidater med lærerutdanninger eller utdanning i pedagogikk, var den gruppen som i minst grad var berørt av mistilpasningsproblemer et halvt år etter eksamen. Dette forklares nok i stor grad av at det i denne gruppen er en del personer som allerede var vel etablert i arbeidsmarkedet da de avsluttet utdanningen (høy gjennomsnittsalder jf. tabell 2.1).

² **Mistilpasset:** Omfatter personer som faller i en av følgende 4 grupper:

- var *arbeidsledig*, (se tidligere definisjon av arbeidsledighet under arbeidsstyrkestatus)
- var *undersysselsatt*. Som undersysselsatt regnes personer med arbeid i samsvar med utdanningen som jobber deltid fordi det ikke har vært mulig å få heltidsarbeid
- var i *irrelevant arbeid på grunn av vanskeligheter på arbeidsmarkedet*, Irrelevant arbeid omfatter sysselsatte kandidater som mener at høyere utdanning er helt uten betydning for arbeidet og at innholdet i utdanningen passer dårlig med arbeidsoppgavene. Gruppen omfatter personer som sier at grunnen til at de har irrelevant arbeid er et vanskelig arbeidsmarked
- var i *ufrivillig irrelevant arbeid ellers*.

Tabell 2.4 Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere i arbeidsstyrken etter om de var arbeidsledige undersysselsatte eller i irrelevant jobb halvt år etter eksamen. Vårkull 2009

	Antall kandidater	Mistilpasset i alt	Arbeidsledig	Under-sysselsatt	Irrelevant arbeid pga vansker på arbeidsmarkedet	Irrelevant arbeid annen grunn
Høyere grad	2746	17,1	6,1	4,5	4,4	2,0
Av dette:						
Humanistiske og estetiske fag	379	27,7	6,6	8,7	8,2	4,2
Samfunnsfag	439	23,2	6,6	6,4	7,3	3,0
Juridiske fag	199	16,1	6,5	3,0	4,0	2,5
Økonomiske og administrative fag	356	11,2	7,3	0,6	2,2	1,1
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	676	16,1	8,4	2,1	4,4	1,2
Helse-, sosial- og idrettsfag	366	13,4	2,7	6,8	2,2	1,6
Primærnæringsfag	33	(27,3)	(9,1)	(9,1)	(9,1)	(0,0)
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	281	7,1	1,4	4,3	0,0	1,4
Allmennlærere	513	14,4	0,2	10,3	0,6	3,3

2.5 Fast, relevant jobb?

En viktig målsetting for de fleste nyutdannede kandidater er å få en fast, relevant heltidsjobb. I hvilken grad har de nyutdannede allmennlærerne lyktes med dette?

Tabell 2.5 viser at i underkant av en firedel av de nyutdannede allmennlærerne hadde oppnådd en fast, relevant heltidsjobb et halvt år etter avsluttet utdanning. Blant høyere grads kandidater hadde i underkant av halvparten av kandidatene oppnådd en slik stilling. Dette gjenspeiler et annet forhold som har vært trukket fram av lærernes organisasjoner, nemlig at det kan være svært vanskelig å få en fast stilling. Hele 42 prosent av allmennlærerne var i en relevant midlertidig stilling et halvt år etter eksamen, mens det gjaldt 23 prosent av høyere grads kandidater. Ser vi på hvor mange som har en relevant heltidsjobb, uavhengig av om jobben er fast eller midlertidig, forsvinner mye av forskjellene. Noe av den store forskjellen mellom høyere grads kandidater generelt og allmennlærerne når det gjelder fast, relevant heltidsjobb, kan delvis forklares ved at allmennlærerne stort sett er ansatt i offentlig sektor, der det generelt er vanskeligere å få fast ansettelse enn i privat sektor.

Det er ellers interessant å merke seg at høyere grads kandidater i gruppen ”lærerutdanning og utdanning i pedagogikk”, ikke skilte seg nevneverdig fra andre høyere grads kandidater når det gjelder i hvilken grad de hadde oppnådd en fast, relevant jobb et halvt år etter eksamen til tross for at også de hovedsakelig har sin sysselsetting i offentlig sektor. Dette

kan, som tidligere påpekt, ha sammenheng med at det er en gruppe med høy gjennomsnittsalder hvor en del allerede var godt etablerte i arbeidsmarkedet.

Tabell 2.5 *Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere etter om de var i relevant jobb, ansettelsesforhold og arbeidstid et halvt år etter eksamen. Vårkull 2009.*

	Antall kandidater		Relevant heltidsjobb		Relevant deltidsjobb	
	Absolutte tall	(=100 %)	Fast jobb	Midlertidig jobb	Fast jobb	Midlertidig jobb
Høyere grad	2894	100,0	47,2	22,5	5,2	5,5
Av dette:						
Humanistiske og estetiske fag	418	100,0	28,2	21,1	10,8	11,2
Samfunnsfag	464	100,0	30,4	36,0	2,8	7,5
Juridiske fag	211	100,0	38,9	37,4	2,4	1,4
Økonomiske og administrative fag	369	100,0	68,3	12,2	1,1	1,1
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	714	100,0	58,4	14,8	2,4	3,4
Helse-, sosial- og idrettsfag	379	100,0	50,1	21,9	10,0	5,8
Primærnæringsfag	35	(100,0)	(31,4)	(28,6)	(5,7)	(8,6)
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	287	100,0	49,1	25,1	9,4	7,3
Allmennlærere	569	100,0	22,3	41,7	3,0	15,5

2.6 Hvor krevende er arbeidsoppgavene?

Kandidatene fikk spørsmål om hvorvidt de var enige følgende utsagn: ”arbeidsoppgavene krever mer tid enn den arbeidstiden jeg har til disposisjon”. Arbeidstidsspørsmålet har lenge vært et diskusjonstema der det fra lærerhold har blitt hevdet at lærerne arbeider under stort tidspress (Tidsbruksutvalget 2009).

Tabell 2.6 viser hvordan kandidatene besvarte dette spørsmålet.

Tabell 2.6 *Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere etter hvorvidt de er enig i at arbeidsoppgavene krever mer tid enn den arbeidstiden som er til disposisjon. Vårkull 2009.*

	Antall kandidater		Helt uenig	Litt uenig	Verken eller	Litt enig	Helt enig
	Absolutte tall	(=100%)					
Høyere grad	2578	100,0	19,1	11,4	22,0	25,8	18,4
Av dette:							
Humanistiske og estetiske fag	354	100,0	23,2	8,8	17,5	24,0	23,2
Samfunnsfag	410	100,0	23,7	12,2	19,0	25,6	16,8
Juridiske fag	186	100,0	21,5	10,2	19,9	26,3	18,3
Økonomiske og administrative fag	330	100,0	16,4	13,0	22,4	28,8	15,5
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	619	100,0	19,2	11,8	30,9	22,1	12,9
Helse-, sosial- og idrettsfag	356	100,0	16,9	14,0	19,9	28,1	17,7
Primærnæringsfag	30	(100,0)	(23,3)	(6,7)	(26,7)	(40,0)	(3,3)
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	277	100,0	11,2	7,6	14,4	28,9	33,6
Allmennlærere	512	100,0	10,2	5,5	8,8	24,8	46,5

Tabellen viser at allmennlærerne skiller seg klart fra høyere grads kandidater sett samlet i hvordan de svarte på dette spørsmålet. I overkant av 45 prosent av allmennlærerne sa seg helt enige i utsagnet, mens det gjaldt i underkant av 20 prosent av alle høyere grads kandidater. Dette tyder på at nyutdannede allmennlærere i mye større grad enn høyere grads kandidatene opplever stress mht. arbeidstid. Det er interessant å notere at høyere grads kandidater med lærerutdanning og utdanning i pedagogikk skiller seg fra høyere grads kandidater generelt med en høyere andel som er helt enig utsagnet (34 prosent mot 18 prosent), men andelen ligger likevel klart under andelen for allmennlærerne (46 prosent).

2.7 Engasjert i arbeidet?

Kandidatene fikk også spørsmål om hvorvidt de var enig i et utsagn om at de var svært engasjert i arbeidet sitt. Tabell 2.7 viser hvordan kandidatene har besvart spørsmålene.

Tabell 2.7 *Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere etter om de er enige i at de er svært engasjert i arbeidet sitt. Vårkull 2009.*

	Antall kandidater		Helt uenig	Litt uenig	Verken eller	Litt enig	Helt enig
	Absolutte tall	(=100%)					
Høyere grad	2578	100,0	3,6	3,5	7,3	26,7	55,2
Av dette:							
Humanistiske og estetiske fag	354	100,0	5,1	5,4	9,0	20,3	56,5
Samfunnsfag	410	100,0	5,9	5,9	9,0	27,3	49,5
Juridiske fag	186	100,0	4,3	0,5	10,2	26,3	54,8
Økonomiske og administrative fag	330	100,0	3,0	4,2	9,7	30,3	47,9
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	619	100,0	2,7	3,6	7,1	33,3	50,1
Helse-, sosial- og idrettsfag	356	100,0	1,1	2,0	5,1	24,4	64,0
Primærnæringsfag	30	(100,0)	(10,0)	(0,0)	(6,7)	(23,3)	(60,0)
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	277	100,0	3,2	1,4	1,4	17,3	71,8
Allmennlærere	512	100,0	2,0	1,8	3,1	19,5	68,9

Også på dette spørsmålet svarer en høyere andel av allmennlærerne enn andre kandidater at de er helt enige i utsagnet, men forskjellene er her ikke så store. Det er imidlertid interessant å merke seg at høyere grads kandidater med lærerutdanning og utdanning og pedagogikk, var den gruppen med høyest andel som sa seg helt enig (72 prosent) i at det var svært engasjert i arbeidet sitt. Dette er tre prosentpoeng flere enn blant allmennlærerne.

2.8 Lønn

Det har gjennom lengre tid vært stort fokus på lærerlønningene. Fra fagforeningshold er det hevdet at dårlige lærerlønninger er en viktig årsak til en mer eller mindre konstant lærermangel. Internasjonal forskning, dvs. hovedsakelig amerikansk og engelsk, tyder på at lærernes lønninger, relativt til lønn i andre yrker, påvirker beslutningen om man skal arbeide i skolen (Falch og Strøm, 2009). Vi skal ikke gå dypere inn i denne diskusjonen her, men nøye oss med å konstatere de faktiske forskjellene. Tabell 2.8 viser brutto ordinær månedslønn for heltidsarbeidene kandidater.

Tabell 2.8 Gjennomsnittlig brutto månedslønn for heltidsansatte høyere grads kandidater og allmennlærere et halvt år etter eksamen. Vårkull 2009.

	Antall kandidater	Gjennomsnittlig månedslønn
Høyere grad	1897	32 350
Av dette:		
Humanistiske og estetiske fag	182	30 220
Samfunnsfag	305	30 890
Juridiske fag	160	30 980
Økonomiske og administrative fag	291	33 290
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	500	32 830
Helse-, sosial- og idrettsfag	229	34 220
Primærnæringsfag	24	29 300
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	193	33 290
Allmennlærere	340	28 650

Tabellen viser at allmennlærerne hadde en lønn som var 11,4 prosent lavere enn høyere grads kandidatene. Dette er ikke overraskende gitt at allmennlærerne har ett års kortere utdanning enn høyere grads kandidatene. Høyere grads kandidatene med lærerutdanning og utdanning i pedagogikk hadde lønninger som var 2,9 prosent over gjennomsnittslønnen for høyere grads kandidater. Dette kan virke overraskende da majoriteten av kandidatene er sysselsatt innenfor offentlig. Den sannsynlige forklaringen er den høye gjennomsnittsalderen slik at utdanningsgruppen i mindre grad enn andre omfatter nykommere i arbeidsmarkedet.

2.9 Oppsummering

Gjennomgangen viser at tre av fire nyutdannede allmennlærere var kvinner. Dette er en noe høyere andel enn for høyere grads kandidater sett samlet, men noe lavere enn blant høyere grads kandidater med en lærerutdanning eller utdanning i pedagogikk.

Allmennlærerne hadde en gjennomsnittsalder på 28,5 år og var nesten to år yngre enn høyere grads kandidatene.

Når det gjelder tilknytning til arbeidsmarkedet finner vi at

- allmennlærerne i likhet med høyere grads kandidater hadde en høy sysselsetting (90 prosent)
- allmennlærerne oftere hadde studier som hovedaktivitet enn høyere grads kandidater (14,6 prosent mot 6,7 prosent)
- arbeidsledighet omtrent var ikke-eksisterende blant allmennlærere (0,2 prosent) i motsetning til høyere grads kandidater der 6,1 prosent opplevde arbeidsledighet
- allmennlærere hadde et klart større undersysselsettingsproblem enn høyere grads kandidater (10,3 prosent mot 4,5 prosent)
- allmennlærere sjeldnere oppnådde en fast relevant heltidsjobb enn høyere grads kandidater (22,3 prosent mot 47,2 prosent)
- en betydelig høyere andel av allmennlærerne enn av høyere grads kandidatene sa seg helt enig i at: ”arbeidsoppgavene krever mer tid enn den arbeidstiden jeg har til disposisjon” (46,5 prosent mot 18,4 prosent) . Allmennlærerne sa seg også i større grad enn høyere grads kandidater helt enige i at de er svært engasjert i jobben sin (68,9 prosent mot 55,2 prosent)
- allmennlærerne hadde lønninger som var 11,4 prosent lavere enn høyere grads kandidatenes.

3 Arbeid i skolen

Å ha godt kvalifiserte lærere anses å være en forutsetning for å sikre elevene et godt læringsutbytte. Derfor er det viktig at de kvalifiserte lærerne anvender sin arbeidskraft i skolen. Studier av rekruttering av lærere til skolen tyder på at flere forhold kan være av betydning. Flere internasjonale studier, de fleste engelske og amerikanske, (se for eksempel Chevalier et al 2002), viser at lærerlønninger er viktig for å rekruttere lærere. Jo høyere lærerlønn relativt til lønn i andre yrker, dess høyere er sannsynligheten for at kandidatene arbeider som lærer. Størrelsen på lønnseffekten varierer imidlertid i studiene.

Falch og Strøm (2009) har på norske data undersøkt sammenhengen mellom søkningen til lærerutdanningen og lærerlønn relativt til lønn i privat sektor, men fant ingen systematisk sammenheng. De understreker imidlertid at datamaterialet var spinkelt og at man må være forsiktige med å trekke konklusjoner. I denne sammenhengen kan det også nevnes at flere norske studier finner at lærerstudenter legger liten vekt på på fremtidige inntektsmuligheter (se for eksempel Dæhlen 2003, Drange og Skjønberg 2008 og Caspersen 2006).

Flere internasjonale studier tyder på at det er noen systematiske forskjeller mellom lærerutdannede som arbeider som lærer og de som ikke gjør det. Chevalier et al (2002) undersøkte flere kohorter av engelske lærere 6-7 år etter endt utdanning og fant for de tidligste kullene at tilbøyeligheten til å velge læreryrket var lavere jo bedre karakterene var. Videre viste studiene at menn er mindre tilbøyelige til å praktisere som lærere enn kvinner. Et annet resultat er at lærere som var bosatt i områder med et generelt høyt lønnsnivå, hadde høyere sannsynlighet for å være i jobb utenom skolen.

En nyere norsk studie som vil bli publisert i 2011 (Mastekaasa 2011), viser at allmennlærer kandidater har en høy sannsynlighet for å begynne å arbeide i skolen og en liten sannsynlighet for å forlate skolen. Studien omfatter blant annet allmennlærere utdannet i perioden 1991-2004. Disse ble fulgt opp fra de var ferdige med utdanningen og fram til 2005. Studien viser at karakterer har ingen betydning for hvorvidt kandidatene begynner eller slutter i skolen. De som arbeidet utenfor skolen oppnådde høyere lønninger enn de innenfor, men lønnsforskjellen mellom arbeid i og utenfor skolen var ikke relatert til allmennlærernes karakterer. Tendensen til høyere lønn for de som arbeidet utenfor skolen, gjaldt primært menn og først noen år etter endt utdanning. Dersom disse resultatene kan generaliseres til også å gjelde for våre kandidater, må vi forvente at arbeid utenfor skolen er lite lønnsomt og attraktivt både for nyutdannede mannlige og kvinnelige allmennlærere og også lite omfang. Videre vil arbeid utenfor skolen i liten grad være relatert til karakterer.

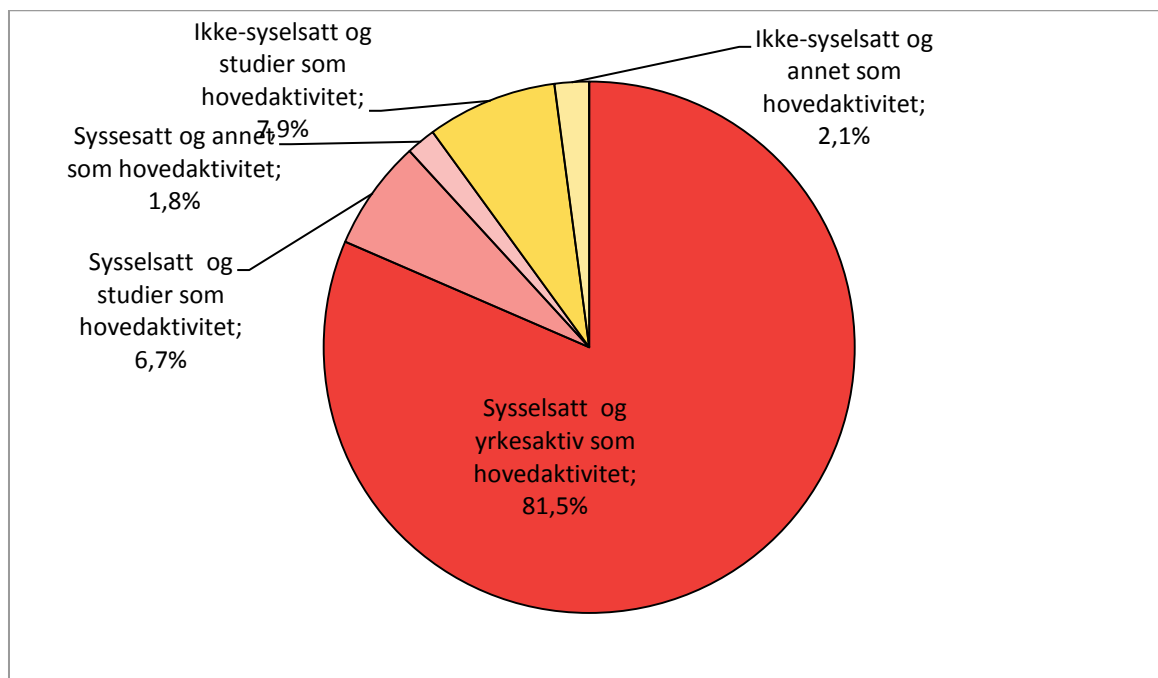
Falch og Strøm (2009) har vist at den generelle konjunktursituasjonen målt ved arbeidsledigheten er den viktigste faktoren som påvirker mulighetene for å rekruttere

lærere til skolen. Den usikre konjunktursituasjonen som fulgte i kjølvannet av den internasjonale finanskrisen, gjør det rimelig å anta at arbeid i skolen høsten 2009 framstår som attraktivt for de nyutdannede allmennlærere selv om man ved hjelp av diverse tiltak hadde greid å holde arbeidsledigheten på et respektabelt lavt nivå. Det vil på denne bakgrunn være grunn til bekymring dersom vi registrerer at mange bevisst har valgt seg bort fra læreryrket.

Allmennlærernes tilbøyelighet til å arbeide som lærere i grunnskolen og om det er spesielle forhold som øker eller reduserer denne tilbøyeligheten, er et hovedtema for dette kapitlet. Vi skal også se på hva kandidatene selv oppgir som grunn for ikke å arbeide i skolen og om de regner med å arbeide i skolen om tre år.

3.1 Arbeid som grunnskolelærer

De nyutdannede allmennlærerne må høsten 2009 fremdeles sies å være i en overgangsfase mellom utdanning og arbeid. Vi har allerede sett at 15 prosent av allmennlærere hadde videre studier som hovedaktivitet³ samtidig som 90 prosent var i jobb (dvs. var sysselsatt). Det er ikke uvanlig at videre utdanning kombineres med andre aktiviteter som for eksempel ukvalifisert arbeid. Figur 3.1 viser hvordan sysselsatte og ikke-sysselsatte allmennlærere kombinerer sysselsetting med ulike hovedaktiviteter.

Figur 3.1 Allmennlærere etter om de er sysselsatte og hovedaktivitet. Vårkull 2009. Prosent.

³ I alt 21 prosent av alle allmennlærerne studerte videre.

Figuren viser at 81,5 prosent av allmenlærerne var sysselsatte (dvs. hadde en jobb i undersøkelsesuka) og anså yrkesaktivitet som sin hovedaktivitet. Disse kan sies å ha en sterk tilknytning til arbeidsmarkedet. 6,7 prosent av allmenlærerne var i jobb samtidig som de oppga at studier var deres hovedaktivitet mens kun 1,8 prosent var i jobb og oppga ”annet” som hovedaktivitet. Videre studier var dermed den dominerende aktiviteten blant sysselsatte som ikke hadde yrkesaktivitet som hovedbeskjeftigelse.

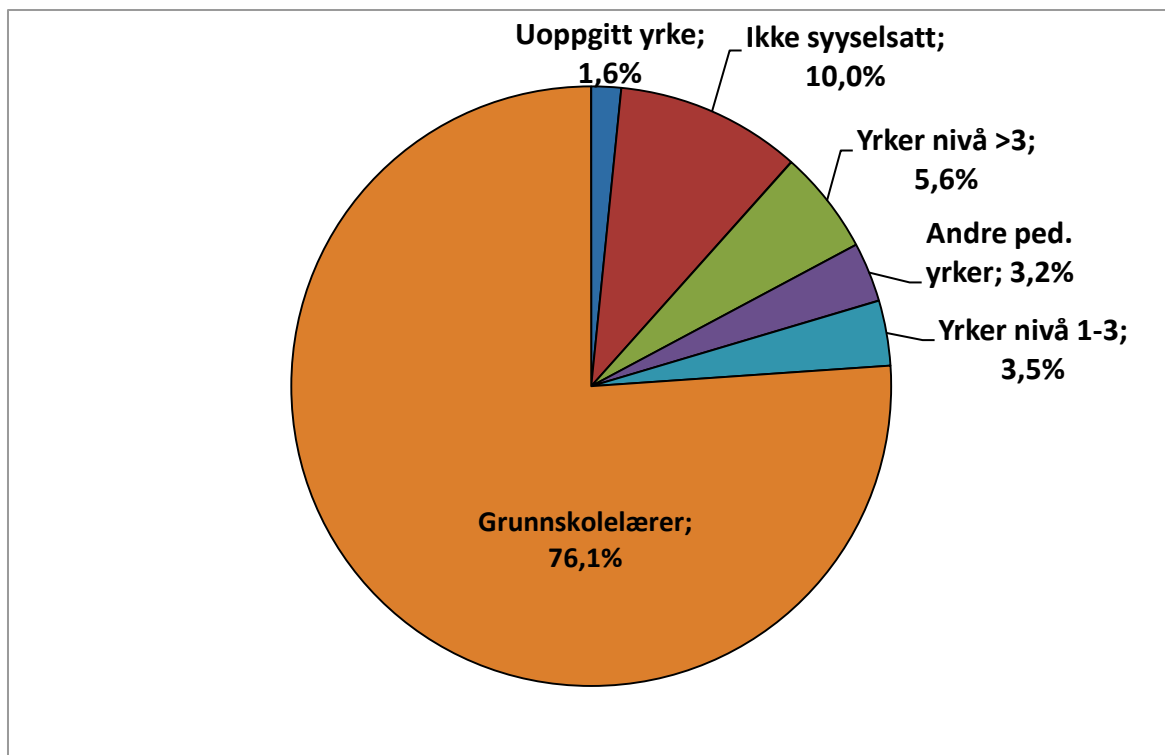
Vi skal i neste avsnitt skal vi se i hvilken grad allmennlærerne arbeider i skolen eller er i andre typer jobber. Vi skal også se om de som arbeider i skolen skiller seg fra de som har andre typer jobber mht. kjønn, ekteskapelige status osv. Videre skal vi se på hva kandidatene som ikke arbeider i grunnskolen oppgir som årsak for ikke å arbeide der.

3.1.1 Omfang av arbeid i grunnskolen

Allmennlærerutdanningen kvalifiserer ved siden av arbeid i grunnskolen, også for andre pedagogiske jobber og undervisningsjobber som for eksempel voksenopplæring. Siden hovedfokus i denne rapporten er på grunnskolen, vil vi primært se nærmere på hvor mange av de nyutdannede allmennlærerne som arbeidet som grunnskolelærere et halvt år etter avsluttet utdanning.

Både i spørreskjemaets generelle del og i spesialdelen av skjemaet, stilles det direkte spørsmål om de arbeidet i skolen/grunnskolen. Det er relativt godt samsvar mellom opplysningene gitt i de to delene.

Figur 3.2 nedenfor viser hvordan de nyutdannede allmennlærere fordeler seg på ulike typer yrker basert på svaret i fellesdelen av spørreskjemaet. Inndelingen av yrker følger Standard for yrkesklassifisering (STYRK).

Figur 3.2 Allmennlærere etter yrke. Vårkull 2009. Prosent.

Figuren viser at tre av fire nyutdannede allmennlærere arbeidet i grunnskolen et halvt år etter avsluttet utdanning. Rundt 3 prosent var i annet pedagogisk arbeid. Denne gruppen omfatter førskolelærere, yrkesfaglærere, lektorer og ”andre grupper innen undervisning og pedagogisk arbeid”. Disse må i stor sies å ha arbeid innenfor utdanningens kjerneområder selv om de ikke arbeidet i grunnskolen. Dette betyr at i underkant av 80 prosent av allmennlærerne var i jobber sterkt relatert til utdanningen. I alt arbeidet 3,5 prosent i stillinger for øvrig innenfor yrkesgruppene 1-3⁴. De som faller i denne gruppen, kan sies å være i relativt gode jobber, men ofte ikke særlig nært relatert til utdanningen. Gruppen er imidlertid ikke stor og gir ingen indikasjon på at allmennlærere flykter til andre typer jobber allerede tidlig i yrkeskarrieren. Flukt fra yrket er noe vi skal se nærmere på seinere og da i et litt videre perspektiv. Drøyt 5 prosent av allmennlærerne var i jobber som ikke krever høyere utdanning dvs. på nivå 4 og høyere ifølge yrkesstandarden. Nesten halvparten av denne gruppen oppga studier som hovedbekjeftigelse og er altså primært studenter.

I den videre analysen bruker vi også opplysninger gitt i spesialdelen av spørreskjemaet til å avgrense gruppen grunnskolelærere. Ved å inkludere disse opplysningene, øker gruppen grunnskolelærere fra 76,1 til 77,0 prosent⁵.

⁴ Yrkesgruppe 1 omfatter administrative ledere og politikere mens yrkesgruppene 2 og 3 omfatter henholdsvis akademiske yrker og yrker med kortere høgskole- og universitetsutdanning og teknikere.

⁵ Vi avgrenser gruppen grunnskolelærer til de som har yrkeskoden grunnskolelærer og som svarte ja på det direkte spørsmålet om de arbeidet i grunnskolen. I tillegg har vi inkludert de med yrkestittel

3.1.2 Hva fremmer arbeider i grunnskolen?

Vi skal nå å gjennomføre en analyse av hvilke faktorer som har betydning for om en nyutdannet allmennlærer arbeider i grunnskolen eller ikke et halvt år etter eksamen. Sentrale forklaringsvariabler i analysen vil være kjønn, alder, sivilstatus, omsorgsansvar for små barn, tidligere utdanning og arbeid, karakterer i allmennlærerutdanningen, tidligere erfaring som lærer og om lærerutdanningen var førstevalg og tendensen til å arbeide som grunnskolelærer. For å belyse denne problemstillingen vil vi presentere både enkle krysstabeller med andelen i grunnskolen fordelt etter kjønn, alder, sivilstatus, omsorgsansvar osv. (bivariate sammenhenger) og en multivariat analyse (logistisk regresjon) der vi ser på den isolerte betydningen av hver forklaringsvariabel når effekten av de andre forklaringsvariablene holdes konstant.

Vi skal imidlertid nærme oss problemstillingen ved først å se på hva kandidatene som arbeider/ikke arbeider som grunnskolelærere oppgir som sin hovedaktivitet. Tabell 3.1 Tabell 3.1 viser hva kandidatene svarte på spørsmålet om deres hovedaktivitet i undersøkelsesuka fordelt etter etter.

Tabell 3.1 Allmennlærere etter om de arbeidet som grunnskolelærer og hovedsaklig virksomhet. Prosent. Vårkull 2009

	Antall (=100%)		Hovedaktivitet		
			Yrkesaktiv	Student	Annet
Ikke grunnskolelærer	125	100,0	39,7	47,3	13,0
Grunnskolelærer	420	100,0	94,1	4,8	1,1

Vi ser at nesten 95 prosent av de som arbeidet som grunnskolelærere betraktet seg som hovedsakelig yrkesaktive. Det tilsvarende tallet for som ikke arbeidet som grunnskolelærere var 40 prosent. Nesten halvparten av de som ikke arbeidet som grunnskolelærere hadde studier som hovedaktivitet, mens det gjaldt bare 5 prosent av de som arbeidet som grunnskolelærere. Dette viser at de to gruppene er svært forskjellig sammensatt hva gjelder hovedaktivitet og tilknytning til arbeidsmarkedet.

Bivariat sammenheng

Tabell 3.2 viser den bivariate sammenhengen mellom å være grunnskolelærer og de forklaringsvariablene som vil bli trukket inn i analysen (med unntak av alder).

grunnskolelærer, men som ikke hadde besvart det direkte spørsmålet i spesialdelen og kandidater som hadde svart ja på at de arbeidet i grunnskolen i spesialdelen men ikke besvart spørsmål om næring og yrke i den generelle delen.

Tabell 3.2 Bivariat sammenheng mellom å arbeide som grunnskolelærer og forklaringsvariablene

	Andel i grunnskolen
Kjønn	
Menn	75,4
Kvinner	77,6
Omsorg for barn under 6 år⁶	
Nei	77,3
Ja	76,1
Omsorg for barn 6-16 år⁶	
Nei	75,1
Ja	91,0
Omsorg for barn under 6 år*kvinne	
Nei	78,2
Ja	70,1
Omsorg for barn 6-16 år*kvinne	
Nei	75,2
Ja	94,3
Gift/samboende	
Nei	68,4
Ja	81,8
Uoppgitt karakter	
Nei	76,7
Ja	79,3
Karakter A eller B	
Nei	77,3
Ja	76,6
Tidligere utdanning	
Nei	76,8
Ja	78,3
Arbeid før og under utdannelsen	
Nei	66,7
Ja	79,2
Lærererfaring 1-99 timer	
Nei	78,4
Ja	74,9
Lærererfaring 100 timer eller mer	
Nei	73,2
Ja	82,6
Lærerutdanning førstevalg	
Nei	68,4
Ja	77,7
Gjennomsnitt	77,1
Antall observasjoner	545

⁶ Alderen gjelder yngste barn

Tabell 3.2 tyder på at det er en viss sammenheng mellom andelen som arbeidet/ikke arbeidet som grunnskolelærere og de enkelte forklaringsvariablene. Det er ingen stor kjønnsforskjell i tilbøyeligheten til å arbeide som grunnskolelærer ei heller når det gjelder å ha omsorg for barn under 6 år generelt. Er kandidaten kvinne, er imidlertid andelen som arbeider som grunnskolelærer omtrent åtte prosentpoeng lavere enn blant dem uten barn under 6 år. Dette kan ha sammenheng med at en del kvinner i denne aldersgruppen, og spesielt de med de helt yngste barna, ikke er yrkesaktive. Blant kandidater med omsorg for barn i alderen 6-16 år, arbeidet hele 91 prosent som grunnskolelærer mens det gjaldt 75 prosent av kandidater som ikke hadde barn i denne aldersgruppen. Det er interessant å merke seg at mens 82 prosent av de gifte/sasamboende kandidatene arbeidet som grunnskolelærere, gjaldt det bare 68 prosent av single. Karakterer fra lærerutdanningen og om man har tatt annen utdanning før allmennlærereutdanningen, synes ikke å ha betydning for hvorvidt kandidatene arbeidet som grunnskolelærer. Å ha arbeidet før eller under lærerutdanningen, ha undervist 100 timer eller mer før eller under lærerutdanningen og å ha lærerutdanning som førstevalg, økte andelen som arbeidet som grunnskolelærer sammenlignet med kandidater uten denne typen erfaringer eller med lærerutdanning som førstevalg. Når det gjelder alder, kan det nevnes at de som arbeidet som grunnskolelærer hadde en gjennomsnittsalder på 28,7 mens den var 27,4 for de som ikke arbeidet som grunnskolelærere. Dette har trolig sammenheng at videreutdanningstilbøyeligheten er høyest i de yngste aldersgruppene.

I neste avsnitt skal vi se om disse forskjellene holder seg når vi samtidig kontrollerer for de andre faktorene som kan ha betydning for om personen arbeider som grunnskolelærer.

Sannsynligheten for å arbeide som grunnskolelærer

Tabell 3.3 viser resultatene av en logistisk regresjon av sannsynligheten for å arbeide som grunnskolelærer.

For hver av de inkluderte forklaringsvariablene estimeres det en koeffisient som gir uttrykk endringer i log-odds forholdet mellom å arbeide/ikke arbeide som grunnskolelærer når variabelen vi betrakter øker med en enhet. En positiv verdi på en koeffisient innebærer at sannsynligheten for å arbeide som grunnskolelærer øker når variabelen vi ser på øker med en enhet. Det er disse koeffisienten som er presentert i tabell 3.3.

Tabell 3.3 Logistisk regresjon av sannsynligheten for å arbeide som grunnskolelærer

	Koeffisient	Standardfeil
Konstant	-5,032	(2,875)
Kvinner	0,394	(0,290)
Omsorg for barn under 6 år	0,654	(0,614)
Omsorg for barn 6-16 år	0,132	(0,776)
Omsorg for barn under 6 år*kvinne	-1,491**	(0,657)
Omsorg for barn 6-16 år*kvinne	1,040	(0,939)
Gift/samboende	0,658***	(0,240)
Alder	0,297*	(0,176)
Alder ²	-0,004*	(0,002)
Uoppgitt karakter	0,077	(0,327)
Karakter A eller B	-0,031	(0,237)
Tidligere utdanning	-0,072	(0,307)
Arbeid før og under utdannelsen	0,299	(0,274)
Lærererfaring 1-99 timer	0,278	(0,272)
Lærererfaring 100 timer eller mer	0,595**	(0,286)
Lærerutdanning førstevalg	0,371	(0,384)
Cox og Snell R ²		0,074
Antall observasjoner		545
-2 log likelihood		545,152

***Signifikant på 0,01-nivå **Signifikant på 0,05-nivå *Signifikant på 0,10-nivå

Tabellen viser at å ha omsorg for under 6 år reduserer sannsynligheten for å arbeide som grunnskolelærer kun for kvinner. Her fanger vi nok opp noen kvinner som er hjemmeværende med svært små barn. Med utgangspunkt i resultatene i tabell 3.3 har vi beregnet sannsynligheten for at en referanseperson⁷ med omsorgsansvar for barn under 6 år skal arbeide som grunnskolelærer til 0,89 hvis kandidaten var en mann og til 0,73 hvis det var en kvinne. Disse tallene illustrerer klart at kvinner med de minste barna i mindre grad enn menn med barn i samme alder arbeider som grunnskolelærere.

Videre ser vi at sammenhengen mellom ekteskapeleg status og å arbeide som grunnskolelærer holder seg selv etter kontroll for andre variabler. Gifte/samboende har signifikant høyere sannsynlighet for å arbeide som grunnskolelære enn ellers like allmennlærere som er single. Vi har beregnet sannsynligheten for en mannlig allmennlærer uten omsorgsforpliktelser til å være grunnskolelærer til 0,69 dersom han var singel og til 0,81 dersom han var gift/samboende. Det kan synes som at å ha andre enn seg selv å ta hensyn til, har en strukturerende effekt på kandidatenes relasjon til arbeidsmarkedet.

Videre ser vi at alder har betydning, men kun på 0,10-nivå. Sannsynligheten for å arbeide som grunnskolelærer øker så lenge kandidatens alder er lavere enn 33,8 og avtar etter 33,8.

⁷ Vår gjennomsnittsperson er en mann eller kvinne som er gift/samboende, ikke omsorgsansvar, 28 år, fikk karakteren A eller B, hadde ingen tidligere utdanning, arbeidserfaring før eller under utdanning, ingen erfaring som lærer og lærerutdanning som førstevalg.

Ellers er det interessant å merke seg at de som hadde 100 timer eller mer lærerererfaring før eller under lærerutdanningen, hadde høyere sannsynlighet for å arbeide som grunnskolelærer i referanseuka enn ellers sammenlignbare kandidater uten slik erfaring. Kjennskap til og erfaring fra skolehverdagen synes altså å øke sannsynligheten for at kandidatene arbeidet innenfor det som må karakteriseres som utdanningens kjernområde og er et svært rimelig resultat. Vi har beregnet sannsynligheten for at en mannlig singel allmennlærer arbeider som grunnskolelærer til 0,69 dersom han ikke hadde 100 timer eller mer lærerererfaring fra før og til 0,80 dersom han hadde slik erfaring.

Kandidatenes karakterer synes ikke å ha noen innflytelse på hvorvidt kandidatene arbeidet som allmennlærere eller ikke så tidlig i yrkesløpet. Dette resultatet er i overensstemmelse med Mastekaasa (2011). Vi fant heller ingen effekt av tidligere utdanning og arbeid (med unntak av arbeid som lærer jf. over) og kandidatenes kjønn.

Konklusjon: Så langt er det små forskjeller mellom de som jobber og ikke jobber som grunnskolelærere mht. personkjennetegn. I neste avsnitt skal vi se på hva kandidatene selv svarer er årsaken til at de ikke arbeider som grunnskolelærer.

3.2 Årsak til ikke å arbeide i skolen

Kandidatene fikk et generelt spørsmål om de arbeidet i skolen i undersøkelsesuka 9.-15. november 2009. De som svarte nei på et direkte spørsmål om de arbeidet i skolen, fikk oppfølgingsspørsmål om hva årsaken(e) var til at de ikke arbeidet i skolen. Det var mulig å krysse av for flere alternativer. Av tabell 3.4 framgår det hvilke svaralternativer kandidatene hadde. Det vi er spesielt opptatt av, er hvorvidt kandidatene selv rapporterer om forhold som indikerer at de kan være i ferd med å forlate læreryrket.

Totalt 105 personer svarte nei på spørsmål om de arbeidet i skolen mens 15 personer ikke hadde bevart spørsmålet. Opplysninger gitt andre steder i skjemaet indikerer at 12 av de som ikke besvarte spørsmålet arbeidet som grunnskolelærere mens 3 personer ikke arbeidet som grunnskolelærere.⁸ Tabell 3.4 viser hvordan kandidatene besvarte spørsmålene. Vi har i tabellen skilt mellom de som er i og utenfor arbeidsstyrken. Dette har vi gjort fordi de to gruppene sannsynligvis oppgir forskjellige årsaker for ikke å arbeide som grunnskolelærer i referanseuka. Da bare en person er arbeidsledig, vil gruppen i arbeidsstyrken være omtrent fullstendig dominert av sysselsatte som ikke arbeider i skolen.

⁸ Dersom svarene på spm 50 (om de arbeidet i skolen) skulle være konsistente med hva kandidatene svarte i de andre delene av spørreskjemaet, burde noen flere ha svart nei på at de jobbet i skolen dersom vi strengt holder oss til grunnskolen og den videregående skolen. Enkelte respondenter har nok lagt en litt videre definisjon av skolen til grunn

Tabell 3.4 Kandidater som ikke arbeidet i skolen etter årsak til ikke å arbeide i skolen og arbeidsstyrkestatus. Vårkull 2009. Prosent.N=105

	I alt	I arbeidsstyrken	Utenfor arbeidsstyrken
Har søkt jobb som lærer, men ikke fått noe jobb	8,6	14,5	2,0
Har ikke vært mulig å få jobb i den kommunen jeg ønsket	6,7	12,7	0,0
Har ikke vært mulig å få jobb med ønsket stillingsprosent	5,7	10,9	0,0
Har valgt en stilling med høyere lønnsnivå enn jeg ville fått som lærer	9,5	18,2	0,0
Læreryrket passer ikke for meg	6,7	12,7	0,0
Tar videreutdanning for å øke min kompetanse som lærer	47,6	29,1	68,0
Tar videreutdanning for å kvalifisere meg til andre yrker	14,3	9,1	20,0
Annet	32,4	38,2	26,0
Antall personer i alt	105	55	50

”Videre utdanning for å øke min kompetanse som lærer” og ”annet” er de svaralternativene som hyppigst oppgis som årsaker (henholdsvis 47,6 og 32,4 prosent). Dette gjelder både de i og utenfor arbeidsstyrken, men videre studier er en mer utbredt årsak blant de utenfor arbeidsstyrken. Det er imidlertid grunn til å stoppe opp ved tre av svaralternativene. Det er ”har valgt en annen stilling med høyere lønnsnivå enn jeg ville fått som lærer”(9,5 prosent), ”læreryrket passer ikke for meg”(6,7 prosent) og ”tar videreutdanning for å kvalifisere meg for andre yrker” (14,3 prosent). Disse svaralternativene indikerer at her har vi å gjøre med personer som allerede har vinket farvel til læreryrket. Vi har avgrenset en ”fluktgruppe” til å omfatte personer som ikke arbeidet i skolen og som hadde krysset for minst ett av de tre overfor nevnte svaralternativene. Tallmessig er hver av disse gruppene relativt små, men når vi ser de tre gruppene under ett, omfatter fluktgruppen drøyt en firedel av de som ikke arbeidet som grunnskolelærere. De tre første årsakene i tabell 3.4 kan tas som indikatorer for arbeidsmarkedsvansker og kan på lignende måte som fluktgruppen reduseres til en gruppe ved å summere antall personer med minst en avkrysning på de tre svaralternativene. Resultatene av sammenslåingen av de nevnte gruppene er vist i tabell 3.5.

Tabell 3.5 Kandidater som ikke arbeidet i skolen etter årsaker (indikatorer) til ikke å arbeide i skolen og arbeidsstyrkestatus. Vårkull 2009. Prosent.N=105

	I alt	I arbeidsstyrken	Utenfor arbeidsstyrken
Arbeidsmarkedsårsaker	14,3	25,5	2,0
Flukt	26,7	32,7	20,0
Videreutdanning med sikte på økt kompetanse som lærer	47,6	29,1	68,0
Annet	32,4	38,2	26,0
Antall personer i alt	105	55	50

Tabellen viser at totalt sett falt ca. en av fire som ikke arbeidet i skolen i fluktgruppen. Blant de som var i arbeidsstyrken og som ikke arbeidet i skolen, tilhørte ca. en av tre fluktgruppen, mens det gjaldt ca. en av fem blant de som var utenfor arbeidsstyrken. Totalt sett (når vi har korrigert for uoppgett) utgjør gruppen av nyutdannede allmennlærere som allerede synes å ha vendt yrket ryggen, ca. fem prosent av hele allmennlærerkullet våren 2009. Dette må imidlertid tolkes som et maksimalanslag⁹. Det viser seg nemlig at over 40 prosent av de som falt i ”fluktgruppen” også hadde krysset av for noen av de andre årsakene for ikke å arbeide i skolen. Dette betyr at det kan være sammensatte årsaker til at de ikke arbeider i skolen og at det kan bli for snevert å tolke alle i fluktgruppen dit hen at de har forlatt læreryrket. Ser vi på de som kun er i fluktgruppen, utgjør gruppen av nyutdannede allmennlærere som allerede synes å ha vendt yrket ryggen, i underkant av tre prosent av hele allmennlærerkullet våren 2009.

3.3 Arbeid i skolen om tre år?

Alle som besvarte spørreskjemaet fikk spørsmål om ”hvor sannsynlig er det at du arbeider i skolen om tre år?” De ble bedt om å vurdere det ut fra en 5 verdiskala; fra svært usannsynlig til svært sannsynlig. Tabell 3.6 viser hvordan allmennlærerne vurderte dette spørsmålet.

Tabell 3.6 *Allmennlærernes vurdering av hvorvidt de vil arbeide i skolen om 3 år etter kjønn. Vårkull 2009.*

	Antall personer	(=100%)	Svært usannsynlig	Nokså usannsynlig	Verken eller	Nokså sannsynlig	Svært sannsynlig
I alt	569	100,0	3,2	4,6	7,6	28,6	53,4
Menn	146	100,0	4,8	7,5	6,8	34,9	41,8
Kvinner	423	100,0	2,6	3,5	7,8	26,5	57,4

Tabellen viser at over 80 prosent av allmennlærerne vurderte det som svært eller nokså sannsynlig at de arbeidet i skolen om tre år mens under ti prosent vurderte det som svært eller nokså usannsynlig. Videre viser tabellen at de kvinnelige lærerne var mer positive i sine vurderinger av sannsynligheten for å arbeide i skolen om tre år enn de mannlige. Et slikt resultat vil være i tråd med resultater fra internasjonale studier dersom de realiseres.

Vi skal nå gjennomføre en analyse av hvilke faktorer som har betydning for at kandidatene vurderer det som svært sannsynlig at han/hun arbeider i skolen om tre år. I analysen inngår de samme variablene som i analysen et halvt år etter eksamen. Som tidligere, vil vi benytte logistisk regresjonsanalyse. Tre ulike modeller vil bli estimert. I modell 1 inngår de samme

⁹ Fluktgruppen omfatter kun 28 personer og er for liten til å være gjenstand for en systematisk analyse. Vi kjørte imidlertid ut noen frekvenser for sentrale variabler, men fant ingen signifikante forskjeller i kjennemerker mellom personer i fluktgruppen og allmennlærere generelt. Det var imidlertid tendens til en overrepresentasjon av menn i fluktgruppen (resultat signifikant på 0,1-nivå)

variablene som i analysen av sannsynligheten for å være grunnskolelærer et halvt år etter eksamen. I modell 2 har vi tatt med en dummy-variabel for om kandidaten arbeidet som grunnskolelærer i 2009 og i modell 3 har vi inkludert dummy-variabler for årsak til ikke å arbeide som grunnskolelærer i 2009.

Bivariat sammenheng

Før vi gjennomfører den multivariate analysen, skal vi se på de bivarierte sammenhengene. Tabell 3.7 viser andelen som anser det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år for de enkelte forklaringsvariablene.

Tabell 3.7 *Bivariat sammenheng for med stor sannsynlighet å arbeide i skolen om tre år og forklaringsvariablene*

	Svært sannsynlig i skolen om tre år
Kjønn	
Menn	43,8
Kvinner	59,0
Omsorg for barn under 6 år	
Nei	56,5
Ja	50,0
Omsorg for barn 6-16 år	
Nei	53,5
Ja	67,2
Omsorg for barn under 6 år*kvinne	
Nei	55,7
Ja	51,9
Omsorg for barn 6-16 år*kvinne	
Nei	53,6
Ja	69,8
Gift/samboende	
Nei	49,7
Ja	58,1
Uoppgitt karakter	
Nei	55,4
Ja	53,7
Karakter A eller B	
Nei	52,9
Ja	59,0
Tidligere utdanning	
Nei	56,4
Ja	48,9
Arbeid før og under utdannelsen	
Nei	46,2
Ja	57,0

Tabell 3.7 forts

	Svært sannsynlig i skolen om tre år
Lærererfaring 1-99 timer	
Nei	55,5
Ja	54,6
Lærererfaring 100 timer eller mer	
Nei	50,8
Ja	61,4
Lærerutdanning førstevalg	
Nei	44,7
Ja	55,9
Grunnskolelærer i referanseuke	
Nei	39,2
Ja	59,9
Arbeidsmarkedsproblemer	
Nei	55,8
Ja	28,6
Flukt	
Nei	57,8
Ja	3,7
Videreutdanning for å øke lærerkompetansen	
Nei	55,5
Ja	52,0
Annen grunn	
Nei	56,7
Ja	32,4
Gjennomsnitt	55,1
Antall observasjoner	544

I tillegg til kjønnsforskjellen som allerede er påpekt, viser tabell 3.7 at blant allmennlærere med omsorgsansvar og hvor yngste barn er i alderen 6-16 år vurderer en høyere andel det som svært sannsynlig at han/hun arbeider i skolen om tre år enn blant dem uten barn i denne aldersgruppen. Tilsvarende resultat gjelder for gifte/samboende, de med arbeidserfaring før eller under utdanningen, de med lærererfaring mer enn 100 timer og de som hadde lærerutdanning som førstevalg. En høyere andel av personer med nevnte kjennetegn anser det som svært sannsynlig at de arbeider som grunnskolen enn single, de med mindre enn 100 timers lærererfaring... osv.

Når det gjelder variablene som gjelder situasjonen i 2009, så anså en høyere andel av de som arbeidet i grunnskolen i 2009 det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år enn av de som ikke arbeidet som grunnskolelærere. I fluktgruppen anså kun fire prosent det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år. Dette tyder på at vi her har fanget opp en reell fluktgruppe. De tidligere reservasjonene om at vi kanskje overdrev størrelsen på fluktgruppen kan her synes grunnløs. Imidlertid må det presiseres at ca. en

tredel av de som var i fluktgruppa likevel anså det som nokså sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år. Også blant de som oppga arbeidsmarkedsproblemer eller annen grunn for ikke å arbeide i skolen i 2009, var det en klart lavere andel som anså det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år, enn blant de som ikke oppga slike grunner. I neste avsnitt skal vi se om de bivariate sammenhengene fra tabell 3.7 holder seg når vi samtidig kontrollerer for effekten av de andre variablene som kan ha betydning for om man anser det å arbeide i skolen om tre år som svært sannsynlig.

Sannsynligheten for å arbeide som grunnskolelærer om tre år

Tabell 3.8 viser resultatene av de multivariate analysene (logistisk regresjonsanalyse).

Modell 1 viser resultatet før vi har inkludert 2009-variablene. Vi ser at kvinner skiller seg signifikant fra ellers like menn ved oftere å vurdere det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år. Tilsvarende gjelder for de som har undervisningserfaring fra før avsluttete utdanning; de skiller seg signifikant fra de uten slik erfaring ved oftere å vurdere det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år. Resultatene synes rimelige, og som vi tidligere har vært inne på, har flere studier vist at kvinnelige læreutdannede i større grad enn de mannlige blir værende i skolen.

I modell 2 har vi inkluder opplysningen om kandidaten arbeidet som grunnskolelærer eller ikke i undersøkelsesuka høsten 2009. Vi ser at koeffisienten er signifikant og positiv noe som indikerer at de som arbeidet som grunnskolelærer i 2009 i større grad så det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år enn ellers like kandidater som ikke arbeidet som grunnskolelærer i 2009. Inkludering av opplysningen om kandidaten arbeidet som grunnskolelærer i modell 2, førte ikke til vesentlige endringer i de andre koeffisientene.

I modell 3 har vi i stedet for å inkludere variabelen grunnskolelærer tatt med de fire indikatorene for årsak til ikke å arbeide i som grunnskolelærer et halvt år etter eksamen. Vi ser at det å tilhøre ”fluktgruppen” reduserer sannsynligheten for å anse det som svært sannsynlig at han/hun arbeider i skolen om tre år sammenlignet med ellers like personer som arbeidet som grunnskolelærer et halvt år etter endt utdanning. Ingen av de andre årsaksindikatorene hadde signifikant betydning for hvorvidt allmennlærerne anså det som svært sannsynlig at han/hun arbeider i skolen om tre år. Inkludering av årsaksindikatorene i modell 3 førte bare til mindre endringer i de fra før av signifikante koeffisientene.

Tabell 3.8 Logistisk regresjon av sannsynligheten for å anse det som svært sannsynlig arbeide som grunnskolelærer om tre år

	Modell 1		Modell 2		Modell 3abell	
	Koeffi- sient	Standard -feil	Koeffi- sient	Standard -feil	Koeffi- sient	Standard -feil
Konstant	0,960	(2,369)	1,216	(2,399)	0,927	(2,549)
Kvinner	0,656**	(0,261)	0,620**	(0,264)	0,560**	(0,271)
Omsorg for barn under 6 år	0,110	(0,434)	0,052	(0,437)	0,006	(0,450)
Omsorg for barn 6-16 år	0,824	(0,650)	0,817	(0,657)	0,717	(0,680)
Omsorg for barn under 6 år*kvinne	-0,466	(0,491)	-0,313	(0,497)	-0,255	(0,512)
Omsorg for barn 6-16 år*kvinne	-0,226	(0,681)	-0,291	(0,688)	-0,165	(0,708)
Gift/samboende	0,321	(0,206)	0,248	(0,209)	0,313	(0,212)
Alder	-0,160	(0,145)	-0,201	(0,148)	-0,151	(0,156)
Alder ²	0,002	(0,002)	0,003	(0,002)	0,002	(0,002)
Uoppgitt karakter	0,115	(0,266)	0,108	(0,270)	0,171	(0,279)
Karakter A eller B	0,300	(0,202)	0,310	(0,204)	0,276	(0,207)
Tidligere utdanning	-0,251	(0,251)	-0,249	(0,253)	-0,192	(0,262)
Arbeid før og under utdannelsen	0,355	(0,252)	0,319	(0,255)	0,392	(0,260)
Lærererfaring 1-99 timer	0,533**	(0,243)	0,501**	(0,245)	0,488*	(0,252)
Lærererfaring 100 timer eller mer	0,759***	(0,245)	0,698***	(0,248)	0,716***	(0,253)
Lærerutdanning førstevalg	0,525	(0,351)	0,496	(0,356)	0,511	(0,357)
Grunnskolelærer i 2009			0,713***	(0,220)		
Ikke i grunnskolen pga arbeidsmarkedet					-0,555	(0,682)
Ikke i grunnskolen pga flukt					-3,460***	(1,035)
Ikke i grunnskole pga utdanning for økt lærerkompetanse					0,330	(0,354)
Ikke i grunnskolen av annen grunn					-0,639	(0,420)
Cox og Snell R ²	0,065		0,083		0,123	
Antall observasjoner	544		544		544	
-2 log likelihood	712,066		701,392		676,715	

***Signifikant på 0,01-nivå **Signifikant på 0,05-nivå *Signifikant på 0,10-nivå

Vi har med utgangspunkt i resultatene i tabell 3.8, beregnet sannsynligheten for at vår mannlige referanseperson (jf. tidligere definisjon) som er i fluktgruppen skal anse det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år til 0,02 dersom han tilhørte fluktgruppen og til 0,36 ellers. De tilsvarende tallene for kvinner var henholdsvis 0,03 og 0,49. Disse tallene bekrefter inntrykket at de som tilhører fluktgruppen består av personer med sterk orientering bort fra yrket.

3.4 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett at rundt 80 prosent av allmennlærerne arbeidet som grunnskolelærer eller i annet pedagogisk yrke et halvt år etter endt utdanning. Blant de som ikke arbeidet som grunnskolelærere holdt mange på med videre studier for å kvalifisere seg videre som lærer.

Vi så videre nærmere på hvilke forhold som hadde betydning for at en person skulle arbeide som grunnskolelærer et halvt år etter eksamen.

- Alder ser ut til å ha en viss betydning. Sannsynligheten for å arbeide som grunnskolelærer øker med alderen inntil ca 34 års alderen
- Kvinner med omsorg for barn under 6 år har redusert sannsynlighet for å arbeide som grunnskolelærer.
- Gifte/samboende har høyere sannsynlighet for å arbeide som grunnskolelærer enn single.
- Mer enn 100 timers erfaring fra undervisning før avsluttet utdanning øker sannsynligheten for å arbeide som grunnskolelærer
- Vi fant at kjønn og karakterer ikke hadde signifikant betydning.

Ved å se på hva kandidatene oppga som årsak til ikke å arbeide som grunnskolelærer, identifiserte vi en "fluktgruppe" fra yrket på mellom tre og fem prosent av kullet.

Vi har også sett på hvordan kandidatene vurderer sannsynligheten for å arbeide i skolen om tre år. Om lag 80 prosent vurderer det som svært eller nokså sannsynlig at de gjør det. Vi har sett spesielt på gruppen som vurderer det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år. Vi finner

- Kvinner vurderer i større grad det som svært sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år enn ellers like menn. Resultatet synes å sammenfalle med internasjonale forskningsresultater.
- Erfaring fra undervisning før avsluttet utdanning øker sannsynligheten for å anse det som svært sannsynlig at han/hun arbeider i skolen om tre år
- De som ikke arbeidet som grunnskolelærer et halvt år etter eksamen, anser det i mindre grad som nokså sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år enn ellers like kandidater som arbeidet som grunnskolelærer.
- De som tilhørte "fluktgruppen" anså det i betydelig mindre grad som nokså sannsynlig at de arbeider i skolen om tre år, enn de som ikke tilhørte denne gruppen,

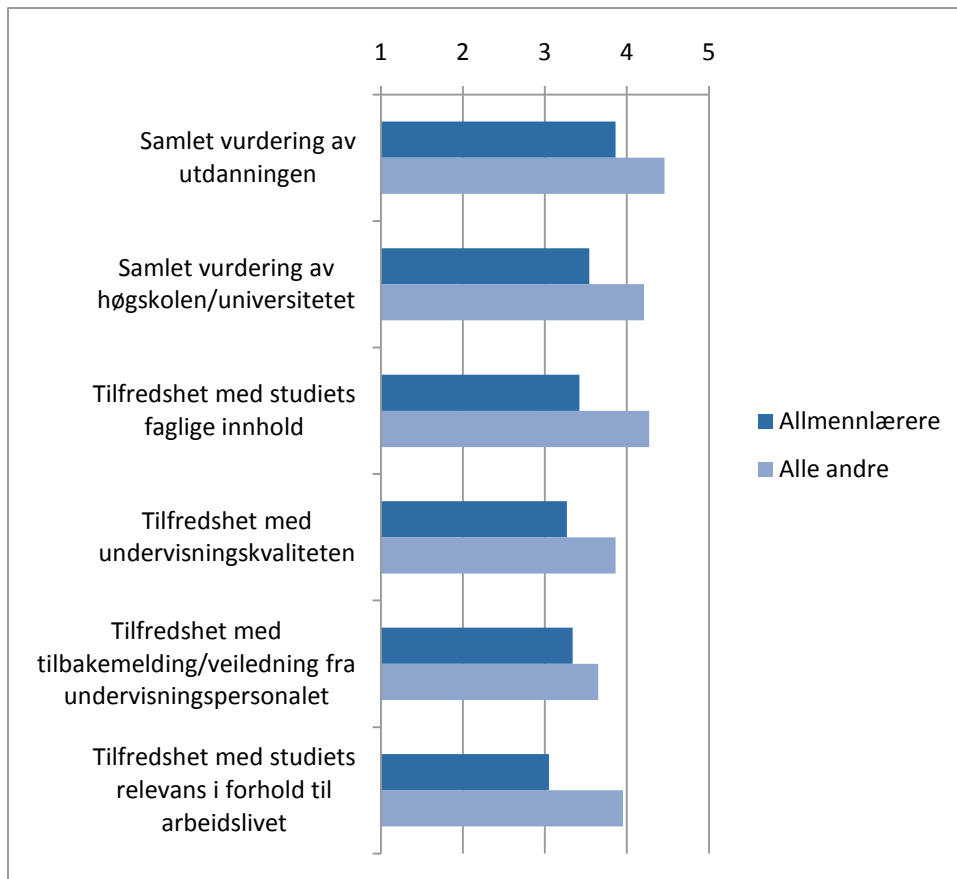
4 Generell vurdering av studiekvalitet

4.1 Allmennlærere og andre kandidater

Tidligere er allmennlærernes tilfredshet med utdanningen belyst og sammenliknet med andre profesjonsstudier, spesielt med sykepleiere og førskolelærere (Terum & Heggen 2010, Smeby 2010). Allmennlærerstudentene er mer fornøyd med utdanningen enn det sykepleierne er, men mindre fornøyd enn førskolelærerne. Disse forskjellene kan muligens ha sammenheng med at lærerne er undersøkt i sitt tredje, ikke siste, studieår, mens de to andre gruppene er undersøkt i sitt tredje (og siste) år.

Kandidatundersøkelsen 2009 omfatter ingen av de andre treårige profesjonsutdanningene, bare kandidater med en høyere grad. Selv om det dreier seg om temmelig ulike studier, med ulik innretning i forhold til arbeidslivet, og med ulik rekruttering, kan det likevel være interessant å sammenlikne svarene med svarene fra kandidater med en høyere grads utdanning. Figur 4.1 viser den gjennomsnittlige skåren for svarene på seks spørsmål: samlet vurdering av utdanningen og lærestedet, og graden av tilfredshet med studiets faglige innhold, undervisningskvaliteten, tilbakemelding og veiledning fra undervisningspersonalet, og studiets relevans i forhold til arbeidslivet. Svaralternativene er fra 5 = svært fornøyd, til 1 = svært misfornøyd.

I det store og hele er kandidatene ganske positive til sin utdanning, og svarene er klart mest positive på det første og mest generelle spørsmålet om samlet vurdering av utdanningen. På et slikt spørsmål må vi anta at kandidatene foretar en vurdering både av selve studiet, men at svarene også innbefatter at de har valgt en utdanning de var interessert i. Derfor er svarene på dette første spørsmålet klart mest positive. Videre antar vi at i vurderingen av lærestedet legger de mange ulike forhold til grunn, både de ulike fasilitetene ved lærestedet, men også hvordan undervisningen er organisert. De fire siste spørsmålene gjelder mer spesifikke forhold, og det er tydelig at svarene da blir mer kritiske.

Figur 4.1 Gjennomsnittlig tilfredshet for allmennlærere og andre kandidater

Det er slående hvor mye mindre fornøyd allmennlærerkandidatene er i forhold til de øvrige kandidatene. Forskjellene i skåre tilsvarer at andelen svært fornøyd er omtrent fire ganger så høye blant kandidatene ellers både på spørsmålet om faglig innhold og om relevans for arbeidslivet. Det siste er kanskje spesielt overraskende siden allmennlærerutdanningen er en klart yrkesforberedende utdanning. Forskjellene er også svært store på spørsmålet om undervisningskvalitet og tilbakemelding og veiledning. Det må likevel påpekes at vi ikke kan snakke om noen utstrakt misnøye med utdanningen blant allmennlærerne.

I denne undersøkelsen har vi ikke kunnet sammenlikne allmennlærerne med andre profesjonsutdanninger fra høghskolesektoren som førskolelærere, sykepleier eller sosialarbeider, men andre datakilder viser at allmennlærerne ikke avviker mye fra disse andre profesjonsgruppene (Terum & Heggen 2010, Smeby 2010). Faktisk har sykepleierne vanligvis mer negative vurderinger av studiet enn den allmennlærerne har. Men studentenes tilfredshet med studiet i sitt tredje studieår er samtidig betydelig mer negativ enn det kandidatene er et halvt år etter at de var ferdige. Blant kandidatene var den 3,9 mot 3,3 blant studentene i tredje studieår (Smeby 2010).

En sammenlikning mellom allmennlærerne og de andre kandidatene fordelt på fagområde, viser at skårene også lavere for allmennlærerne enn for noe annet fagområde. Den samlede

tilfredsheten for allmennlærerne var 3,9, mens skårene for de andre fagområdene varierer fra 3,94 (samfunnsfag og juridiske fag) til 4,21 for økonomiske og administrative fag. Forskjellen er gjennomgående på rundt 0,5 poeng på de seks enkeltindikatorne, med unntak av ”tilbakemelding og veiledning” der forskjellen er 0,26. På denne indikatoren er det to fagområder med omlag samme skåre som allmennlærer kandidatene, for øvrig er det ingen fagområder med tilnærmet like lav skåre på noen annen indikator. Det er størst avvik på indikatoren ”relevans for arbeidslivet”.

Hovedinntrykket fra denne oversikten der vi har sammenliknet vurderingene av ulike aspekter ved studiet mellom allmennlærerne og de andre kandidatgruppene er at lærernes svar er bemerkelsesverdige mer negative. Det er mulig at dette henger sammen med at kandidater på høyere grad generelt har mer positive vurderinger, men de kan på den annen side også forventes å ha mer kritiske holdninger. Også i den internasjonale REFLEX-studien fant man et slikt mønster med mer positiv vurdering blant høyere grads kandidater enn blant høgskolekandidatene i Norge (Støren & Aamodt 2009). Selv om også andre studier tyder på at allmennlærerne har nokså lunkne vurderinger av kvaliteten i studiet, er disse resultatene klarere. Det er mulig at svarene er preget av at det har vært mye debatt rundt lærerutdanningen, og at beslutningen om å lage en ny lærerutdanning preger kandidatene fra den ”gamle” utdanningen i noen grad.

4.2 Forskjeller mellom ulike grupper med allmennlærerutdanning

4.2.1 Innledning

I dette avsnittet vil vi se på ulike grupper lærerutdanningskandidater, etter bakgrunnsvariable som kjønn og alder, opptakskarakterer og hovedkarakterer, samt etter grad av tilknytning til læreryrket. Det er nærliggende å spørre om det er forskjeller i vurderingen av studiene mellom kandidater utdannet fra forskjellige læresteder. I dataene fra Kandidatundersøkelsen er imidlertid antall respondenter uteksaminert fra de enkelte lærestedene så vidt lavt at det ikke er forsvarlig å vise resultatene for alle de enkelte lærestedene. Dessuten er det vanskelig å fortolke de forskjellene som framkommer uten nærmere analyser av de bakenforliggende årsakene.

4.2.2 Opptaksgrunnlag og hovedkarakterer

Vi har analysert sammenhenger mellom studenter med ulikt karaktergrunnlag som opptaksgrunnlag og karakterer fra lærerstudiet.

Det er mulig å argumentere for helt motsatte sammenhenger mellom opptaksgrunnlag og tilfredshet med studiet. På den ene siden kunne vi forvente at de studentene som har best studieforutsetninger vil mestre studiet best, og derfor også ha den mest positive vurderingen av sitt studium. Men det går også an å hevde det motsatte: at de studentene

som har best studieforutsetninger også forventer mest og er mest kritiske. Dersom et studium er faglig krevende ville vi forvente størst tilfredshet blant de med best karakterer fra videregående, men dersom studiet ikke oppleves som spesielt krevende, kan den motsatte sammenhengen være like sannsynlig. Resultatene er vist i tabell 4.1.

Tabell 4.1: Vurderinger av studiet etter karakternivå fra videregående skole

	Karakterer fra videregående skole		
	Lavere enn 4	4 - 4,9	5 og over
Samlet vurdering av utdanningen	4,0	3,9	3,6
Samlet vurdering av høgskolen/universitetet	3,6	3,6	3,4
Tilfredshet med studiets faglige innhold	3,4	3,5	3,3
Tilfredshet med undervisningskvaliteten	3,4	3,3	3,2
Tilfredshet med tilbakemelding/veiledning fra undervisningspersonalet	3,4	3,3	3,4
Tilfredshet med studiets relevans i forhold til arbeidslivet	3,1	3,1	2,8
Antall	98 - 99	368 - 375	92

Det er små forskjeller i vurderingen av studiet etter hvilket opptaksgrunnlag studentene har, men alle forskjeller går i retning av lavere tilfredshet blant studentene med høyest karaktergrunnlag. Få av disse forskjellene er imidlertid signifikante, men forskjellen i samlet tilfredshet med utdanning er signifikant høyere blant dem med karakterer lavere enn 4 enn blant dem som har 5 eller bedre. Og de som har karakterer mellom 4 og 5 er mer tilfreds med relevansen for arbeidslivet enn de som har karakter 5 eller bedre. Resultatene gir dermed mer støtte til den andre av antakelsene foran enn den første, nemlig at studentene med best opptaksgrunnlag som er minst tilfreds.

Tabell 4.2: Vurderinger av studiet etter hovedkarakter

	Hovedkarakter fra allmennlærerstudiet	
	A eller B	C eller D
Samlet vurdering av utdanningen	3,9	3,8
Samlet vurdering av høgskolen/universitetet	3,5	3,5
Tilfredshet med studiets faglige innhold	3,5	3,4
Tilfredshet med undervisningskvaliteten	3,3	3,2
Tilfredshet med tilbakemelding/veiledning fra undervisningspersonalet	3,4	3,3
Tilfredshet med studiets relevans i forhold til arbeidslivet	3,1	2,9
Antall	85 - 86	94 - 96

Tabell 4.2 viser sammenhengen mellom hovedkarakter til allmennlærerstudiet og tilfredshet med studiet. Ingen av forskjellene mellom dem som har A eller B og C eller D er signifikante, men de små forskjellene som er, går i retning av størst tilfredshet blant dem som har gode karakterer. Det er som forventet.

4.2.3 Er det forskjeller etter kjønn og alder?

Det er et klart flertall kvinner, 74 prosent, blant kandidatene i lærerutdanning. Kvinnene har gjennomgående mer positiv vurdering, men den eneste signifikante forskjell er i den samlede vurderingen av utdanningen. De øvrige forskjellene er ikke signifikante (tabell 4.3).

Tabell 4.3: Gjennomsnittlig tilfredshet med studiet etter kjønn

	Mann	Kvinne	Total
Samlet vurdering av utdanningen	3,6	4,0	3,9
Samlet vurdering av høgskolen/universitetet	3,5	3,6	3,5
Tilfredshet med studiets faglige innhold	3,3	3,5	3,4
Tilfredshet med undervisningskvaliteten	3,2	3,3	3,3
Tilfredshet med tilbakemelding/veiledning fra undervisningspersonalet	3,4	3,3	3,3
Tilfredshet med studiets relevans i forhold til arbeidslivet	2,9	3,1	3,1

Aldersspredningen blant allmennlærerkandidatene er stor. Vi har delt inn kandidatene i fire aldersgrupper: under 25 år, fra 25 til 29 år, fra 30 til 34 år, og 35 år og eldre. Det store flertallet finner vi i de to yngste aldersgruppene.

Tabell 4.4: Gjennomsnittlig tilfredshet etter alder

	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 og over	Alle
Utdanningen	4,0	3,6	3,9	4,1	3,9
Lærestedet	3,6	3,4	3,6	3,8	3,5
Studiets faglige innhold	3,5	3,2	3,5	3,7	3,4
Undervisningskvaliteten	3,3	3,1	3,3	3,5	3,3
Tilbakemelding og veiledning	3,4	3,2	3,4	3,7	3,3
Studiets relevans i forhold til arbeidslivet	3,1	2,8	3,2	3,5	3,1

Det er en del forskjeller i graden av tilfredshet mellom aldersgruppene, men mønsteret er litt uklart. Stort sett er det de eldste og de yngste som er mest tilfreds, mens aldersgruppen 25 – 29 gjennomgående er minst tilfreds. Det er vanskelig å ha noen klar formening om hva som ligger bak disse forskjellene.

4.2.4 Ulik tilknytning til læreryrket

Som vi så i kapittel 3, arbeider de fleste, men ikke alle, nyutdannede allmennlærer kandidatene i skolen. Det er dessuten mange som har undervisningserfaring før eller i løpet av studiet. Vi har også spurt kandidatene om hvor sannsynlig de tror det er at de arbeider i skolen om tre år. Alle disse opplysningene sier noe om allmennlærer kandidatenes tilknytning til læreryrket. Vi ville anta at de som enten ikke arbeider i skolen, eller som ikke regner med å jobbe i skolen, også er de som er minst tilfreds med sin lærerutdanning.

Vi vil først se på om de som jobber i grunnskolen og de som ikke gjør det, vurderer de ulike sidene ved utdanningen ulikt (Tabell 4.5)

Tabell 4.5: Tilfredshet med utdanningen blant dem som arbeider i grunnskolen og de som ikke gjør det

	<i>I grunnskolen</i>	<i>I skolen ellers</i>	<i>Arbeider ikke i skolen*</i>
Samlet vurdering av utdanningen	3,9	3,9	3,8
Samlet vurdering av høgskolen/universitetet	3,5	3,9	3,6
Tilfredshet med studiets faglige innhold	3,4	3,4	3,3
Tilfredshet med undervisningskvaliteten	3,3	3,3	3,3
Tilfredshet med tilbakemelding/veiledning fra undervisningspersonalet	3,4	3,5	3,2
Tilfredshet med studiets relevans i forhold til arbeidslivet	3,0	3,4	3,3
Antall	433	16	105

* Sysselsatt utenfor skolen eller ikke yrkesaktiv, se kapittel 3

Det er bare 16 lærerkandidater som arbeider i andre deler av skolen enn grunnskolen, så resultatene for disse kan ikke tillegges særlig vekt. Det er derfor de som arbeider i grunnskolen og de som ikke arbeider i skolen som er interessante å sammenlikne. Vi finner ingen særlige forskjeller, med ett unntak: tilfredsheten med studiets relevans for arbeidslivet er høyest blant dem som ikke arbeider i skolen, noe som umiddelbart virker overraskende. Men flertallet av disse jobber ikke i andre sektorer, mange av dem er under videreutdanning for læreryrket, mens andre er utenfor arbeidslivet av andre årsaker.

Vi har også sett på om det er noen forskjell i forhold til hvorfor de ikke arbeider i skolen, men her er gjennomgående antall besvarelser for lavt. Unntaket er dem som tar videre utdanning for å kvalifisere seg som lærer, og de er gjennomgående bedre tilfreds enn dem som arbeider i grunnskolen, særlig med undervisningskvaliteten og relevansen for arbeidslivet. Dette betyr kanskje at studenter som mener de har fått god undervisning og dessuten med god relevans for yrket, har blitt stimulert til å ta videre utdanning i forhold til

læreryrket. Derimot er de som har svart at det er andre årsaker enn de oppgitte til at de ikke arbeider i skolen, mer misfornøyd.

Vi har også sett på om det er forskjeller mellom dem som tror de kommer til å jobbe i skolen om tre år og dem som er usikre på det. Her fant vi at de som regner med å jobbe i skolen er mer generelt tilfreds med utdanningen og med studiets relevans for arbeidslivet, men på de andre tilfredshetsindikatorene var det ingen forskjell (tabell 4.6).

Tabell 4.6: Tilfredshet med utdanningen etter hvor sannsynlig det er at du arbeider i skolen om tre år

	<i>Svært usannsynlig, nokså usannsynlig eller verken eller</i>	<i>Nokså sannsynlig eller svært sannsynlig</i>	<i>Alle</i>
Samlet vurdering av utdanningen	3,7	3,9	3,8
Samlet vurdering av høgskolen/universitetet	3,5	3,5	3,5
Tilfredshet med studiets faglige innhold	3,4	3,4	3,4
Tilfredshet med undervisningskvaliteten	3,3	3,3	3,3
Tilfredshet med tilbakemelding/veiledning fra undervisningspersonalet	3,2	3,3	3,3
Tilfredshet med studiets relevans i forhold til arbeidslivet	2,8	3,1	3,0

Mange av lærerkandidatene har undervist enten underveis i studiet eller før de begynte å studere. Spiller graden av tidligere undervisningserfaring noen rolle for hvordan de vurderer ulike sider ved studiet? Er for eksempel studenter med mye erfaring mer kritiske til studiet sitt, eller er de tvert om mer positive?

Tabell 4.7: Har du undervist i skolen før eller under lærerutdanningen?

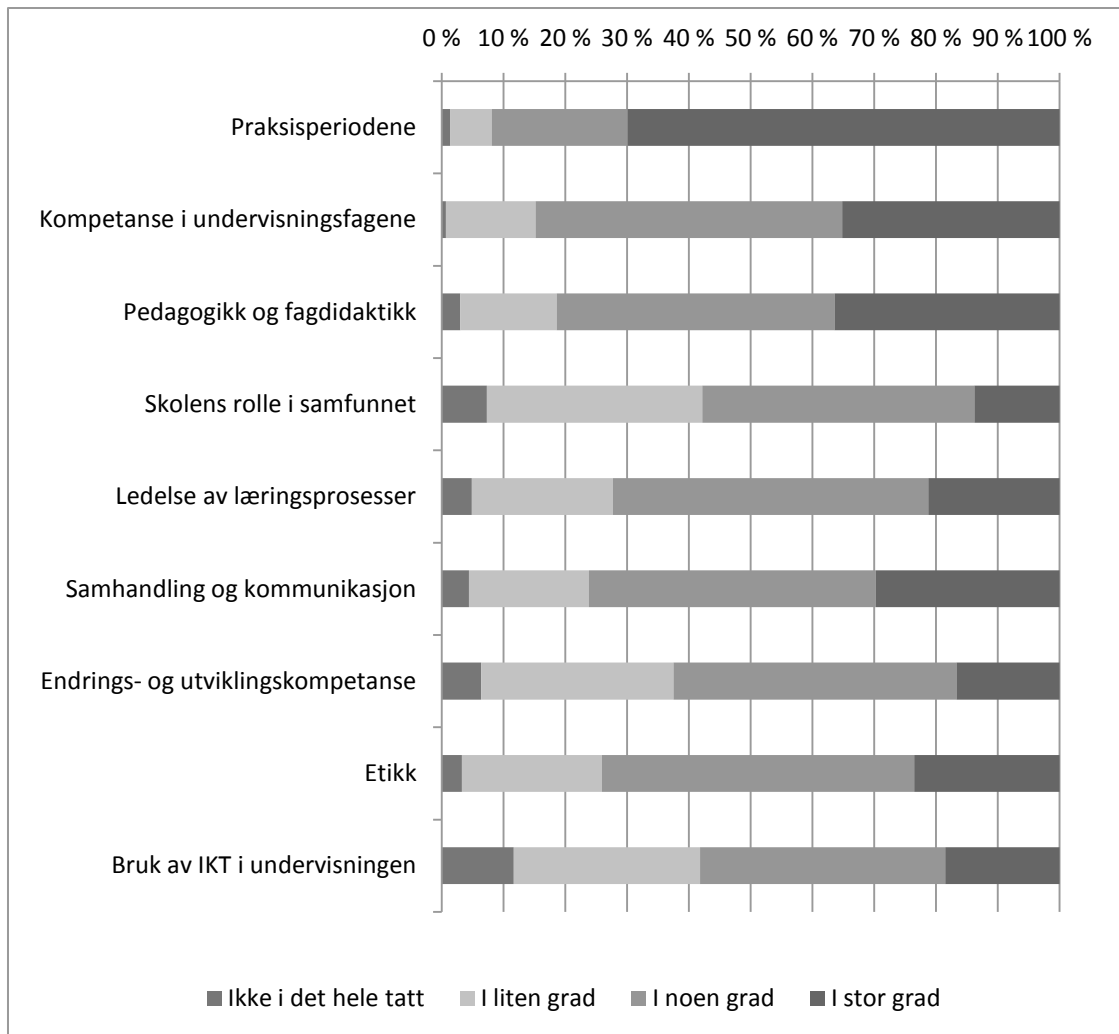
	<i>Nei</i>	<i>Mindre enn 100 timer</i>	<i>100 eller mer</i>
Samlet vurdering av utdanningen	4,0	3,7	3,9
Samlet vurdering av høgskolen/universitetet	3,6	3,5	3,5
Tilfredshet med studiets faglige innhold	3,4	3,4	3,4
Tilfredshet med undervisningskvaliteten	3,2	3,3	3,2
Tilfredshet med tilbakemelding/veiledning fra undervisningspersonalet	3,2	3,4	3,3
Tilfredshet med studiets relevans i forhold til arbeidslivet	3,0	3,1	3,0
Antall	119	208	227

Tabell 4.7 viser ingen signifikante forskjeller i vurderingen av lærerutdanningen etter om de har tidligere erfaring som lærer eller ikke.

Vi hadde forventet at lærerkandidater med ulik grad av tilknytning til læreryrket, enten det nå er at faktisk jobber som lærer, om de forventer å jobbe som lærer om tre år, eller ut fra tidligere undervisningserfaring, skulle gi seg utslag i at de bedømmer kvaliteten på utdanningen forskjellig. Resultatene viste overraskende nok ingen forskjeller av betydning. Den eneste forskjellen var at de som ikke arbeider i skolen faktisk vurderer relevansen for yrket høyere enn de som jobber i skolen. Uansett tyder disse resultatene på at måten allmennlærerkandidatene vurderer sin utdanning på, i liten grad er påvirket av hva slags erfaring de har fra undervisning, hvorvidt de jobber som lærer eller ikke, eller om de regner med å jobbe som lærer i mange år framover.

4.3 Tilfredshet med ulike deler av lærerutdanningen

De som arbeidet i skolen i undersøkelsesuka (9. – 15. 11 2009) fikk en del spørsmål spesielt innrettet mot arbeidet som lærer. Det første av disse spørsmålene handler om ulike deler av studiet eller kompetanseområder som lærerne mener har vært særlig nyttig for den arbeidshverdagen de har møtt. De ulike delene eller kompetanseområder som blir nevnt i spørsmålet, er av ulik karakter, fra mer generelle utsagn om praksisperiodene i studiet, via kompetanse i undervisningsfagene og pedagogikk/fagdidaktikk, til mer spesifikke aspekter som samhandling og kommunikasjon, etikk og opplæring i IKT til bruk i undervisningen. Det har dermed liten hensikt å sammenlikne svarene på disse spørsmålene med det formål å skulle vurdere hvilke sider ved studiet som har vært mest nyttig.

Figur 4.2: "I hvilken grad opplever du at følgende deler av/kompetanseområder i studiet har vært nyttig for arbeidshverdagen du har møtt som ferdig utdannet lærer?"

Lærernes svarmønster viser at for alle de ni delene/kompetanseområdene er det et klart flertall som har en positiv vurdering, men det er betydelige forskjeller mellom de ulike spørsmålene.

Lærerne mener at det er praksisperiodene i løpet av studiet som har vært mest nyttig. Hele 70 prosent mener at praksisperiodene i stor grad har vært nyttig for arbeidet, mens mindre enn ti prosent mener det i liten grad eller ikke i det hele tatt har vært nyttig.

Det er ikke overraskende at de ferske lærerne gir en positiv vurdering av hvor nyttig praksisperiodene har vært, siden praksis bidrar til å forberede direkte på mange av oppgavene som de stilles overfor i jobben. En del av de andre spørsmålene handler om mer avgrensede forhold, men det er bemerkelsesverdig at vurderingene av det de har fått av kompetanse i skolefagene og i pedagogikk/fagdidaktikk er relativt avmålt. Det store flertallet mener riktignok at studiet i noen eller stor grad har vært nyttig, men andelen som svarer i stor grad er ikke mer enn ca 25 prosent. Og at andelen som i liten grad eller ikke i

det hele tatt mener at studiet har vært nyttig i forhold til kompetanse i undervisningsfagene og pedagogikk/didaktikk ligger på mellom 15 og 20 prosent, tyder også på en nokså forbeholden vurdering.

Høyest andel som svarer i liten grad eller ikke i det hele tatt får vi på spørsmålene om skolens rolle i samfunnet og IKT til bruk i undervisningen.

En mulig forklaring på de ulike svarmønstrene for de ulike delene av utdanningen, kan være at de ulike elementene har ulikt omfang eller tillegges ulik vekt i undervisningen.

Vi har sett på om det er forskjeller mellom lærestedene i hvordan kandidatene vurderer de ulike sidene ved studiet. Forskjellene er gjennomgående relativt små, og siden grunnlagstallene for hvert lærested er lave, finner vi så få signifikante forskjeller at det har liten mening å rapportere dem.

4.4 Oppsummering

De ferske lærernes vurdering av sin utdanning er ikke spesielt positive – i alle fall når vi sammenlikner med svarene for andre kandidatgrupper i Kandidatundersøkelsen, som i dette tilfellet består av kandidater med en mastergrad. Dette gjelder både den generelle tilfredsheten med studiet og lærestedet, studiets faglig innhold, undervisningskvaliteten og tilbakemelding og veiledning. Derimot er deres vurdering av studiet mer positiv enn blant studenter i lærerstudiet og andre tilsvarende profesjonsutdanninger som sykepleier, førskolelærer og sosialarbeider (Smeby 2010). Det er kanskje særlig overraskende at lærerkandidatene vurderer sitt studiums relevans for arbeidslivet som mindre god enn mastergradsstudenter, også sammenliknet med kandidater fra samfunnsfag og humanistiske fag.

Vi har ingen god forklaring på at kandidater med allmennlærerutdanning har så lite positiv vurdering av sin utdanning, men de kan være preget av debatten som har pågått der det ofte kommer fram kritikk av lærerutdanningen. Også det faktum at dette er kandidater fra ett av de siste kullene før en ny lærerutdanning ser dagens lys, kan være med å påvirke svarene. Det kan også tenkes at det kanskje er lettere å være kritisk til praksisrettede utdanninger, fordi nytte og relevans blir så mye tydeligere?

5 Møtet med skolen

Mens kapittel 4 har belyst de generelle vurderingene som allmennlærer kandidatene har gjort av sin utdanning, vil vi nå se spesielt på den gruppen som har begynt å arbeide i skole høsten 2009.

5.1 En generell vurdering

Aller først skal vi se hvordan de svarer på spørsmålet om hvor fornøyd de er med hvordan lærerutdanningen har forberedt dem på arbeidsoppgavene de møter.

Tabell 5.1: *Er du alt i alt fornøyd med hvordan lærerutdanningen har forberedt deg til arbeidsoppgavene?*

	Prosent
Svært misfornøyd	8
Litt misfornøyd	34,1
Verken eller	9,4
Litt fornøyd	38,1
Svært fornøyd	6,7
Ubesvart	3,8
Antall	449

Som tabell 5.1 viser, er graden av tilfredshet nokså moderat, og den likner mye på de svarene som er presentert i forrige kapittel.

5.2 Oppfølging og veiledning

Selv om læreryrket har endret seg i retning av mer samarbeid og andre forsøk på å si læreren bedre rammer for å utøve yrket, består mye av arbeidet fortsatt av at læreren er alene i møtet med elevene. Skoleeiere og skoler er nå pålagt å etablere egne ordninger for veiledning av nye lærere. Dette var likevel mindre utbredt i Norge enn i mange andre land da TALIS-undersøkelsen ble gjennomført i første halvår 2008 (Vibe, Aamodt & Carlsten 2009), men det ser ut til å skjedd en utvikling siden da. I Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere våren 2009, var det bare 29 prosent av kommunene som hadde opplegg for veiledning og oppfølging av nyutdannede lærere, mens dette gjaldt 48 prosent av grunnskolene (Vibe, Evensen & Hovdhaugen 2009). Våren 2010 hadde andelen av kommuner med opplegg for veiledning og oppfølging økt til 39 prosent, mens det ikke hadde skjedd noen signifikant økning blant grunnskolene, med unntak av blant de minste. Slike opplegg er betydelig mer utbredt i større enn i mindre grunnskoler (Vibe & Sandberg 2010).

Hva svarer så de nyutdannede allmennlærerne på dette spørsmålet?

Tabell 5.2: Har du fått veiledning etter at du begynte i jobben?

	<i>Ja</i>	<i>Nei</i>	<i>Ubesvart</i>
Har fått veiledning av lærere på egen skole	65,3	30,7	4,5
Har fått veiledning av lærere fra en annen skole	13,4	80,8	5,8
Har fått individuell veiledning	40,5	54,3	5,1
Har fått veiledning i gruppe	33,6	61,7	4,7

Tabell 5.2 viser at to av tre lærere har fått veiledning av andre lærere ved skolen, mens 13 prosent hadde fått veiledning av lærere ved en annen skole. Veiledning individuelt er litt mer vanlig enn veiledning i grupper. Veiledning i grupper tyder på at dette er en del av en mer formell ordning. Omtrent en av fire har ikke fått noen som helst veiledning.

Det er betydelig høyere andel av de nye lærerne som har fått veiledning og oppfølging enn andelen av skoler, og spesielt skoleeiere som har slike opplegg. Denne forskjellen kan i noen grad forklares med at opplegg for veiledning og oppfølging er vanligst i store skoler, og dermed blir andelen lærere som omfattes, høyere enn andelen skoler. Men det er også mulig at de nye lærerne får en del veiledning av uformell karakter, og ikke del av et formalisert opplegg.

I TALIS ble skolelederne spurt om det fantes noen formelle innkjøringsprosesser for nye lærere ved skolen, og om det finnes ordninger der nye lærere samarbeider med mer erfarne lærere som veiledere. Dette er så vidt annerledes spørsmålsstillinger enn dem som ble brukt i Kandidatundersøkelsen, at det ikke har noen hensikt å sammenlikne resultatene direkte. I TALIS fant vi imidlertid betydelige regionale forskjeller, og der både formelle innkjøringsprosesser og ordninger med veileder er langt mer vanlig i Oslo og Akershus enn i landet for øvrig. Vi ville forvente å finne tilsvarende forskjeller i dette materialet.

Tabell 5.3: Forskjeller i veiledning mellom regioner

	<i>Lærere ved egen skole</i>	<i>Ved annen skole</i>	<i>Individuell veiledning</i>	<i>Veiledning i gruppe</i>
Oslo/Akershus	67,5	13,2	44,7	40,8
Østland ellers	66,7	12,4	43,3	30,0
Sørland	79,2	12,5	45,8	45,8
Vestland	70,6	16,7	44,7	35,6
Trøndelag	59,5	14,6	31,0	28,6
Nord-Norge	66,7	14,0	39,2	36,0

Tabell 5.3 viser overraskende nok ingen store forskjeller etter landsdel, men veiledning av lærere på egen skole er vanligst på Sørlandet. Med unntak av veiledning av lærere fra annen skole skiller Trøndelag seg negativt ut. Oslo/Akershus peker seg ikke ut positivt slik man skulle anta ut fra TALIS-dataene. Det er mulig at dette henger sammen med at det i TALIS var skolelederne som ble spurt, og at de svarte ut fra sin kjennskap til formelle ordninger. Det kan også tenkes at forskjeller i lærernes svar avviker fra de forskjellene vi finner mellom skoler rapport av skoleleder fordi tilbud ikke nødvendigvis har kommet alle nye lærere til gode. Det kan også tenkes at ordninger med veiledning av de nye lærerne ikke nødvendigvis finner sted allerede i løpet av de første to – tre månedene.

Dessuten kan spørsmålene i Kandidatundersøkelsen fange opp mer uformelle og sporadiske eksempler på at lærere har fått veiledning av kolleger. Men de fikk også spørsmål om veiledningen de hadde fått, var en del av et eget program for nyansatte lærere.

Tabell 5.4: Var veiledningen du fikk en del et eget opplæringsprogram for nyansatte?

	<i>Ja</i>	<i>Delvis</i>	<i>Nei</i>	<i>Vet ikke/uaktuelt</i>	<i>Antall</i>
Oslo/Akershus	27,3	18,2	35,1	19,5	77
Østland ellers	20,2	13,5	43,8	22,5	89
Sørland	25,0	16,7	37,5	20,8	24
Vestland	25,2	12,2	46,6	16,0	131
Trøndelag	4,9	4,9	63,4	26,8	41
Nord-Norge	18,4	14,3	55,1	12,2	49
Hele landet	21,8	13,0	46,2	19,0	422

Tabell 5.4 viser at bare en av fem lærere svarer ja på spørsmålet om veiledningen var del av et program, naturlig nok var det ganske mange som svarte at de ikke visste eller at ikke var aktuelt. Omtrent halvparten svarte nei på dette spørsmålet. Med unntak av i Trøndelag der nesten ingen av lærerne bekreftet at veiledningen var del av et eget program, ser vi ingen klare forskjeller mellom landsdelene.

Lærerne ble også spurt om skolen de jobbet ved hadde et eget opplæringsprogram for nyansatte. Svarene på dette er vist i tabell 5.5.

Tabell 5.5: Hadde skolen din et eget opplæringsprogram for nyansatte?

	<i>Ja</i>	<i>Nei</i>	<i>Vet ikke</i>	<i>Antall</i>
Oslo/Akershus	27,3	66,2	6,5	77
Østland ellers	14,3	65,9	19,8	91
Sørland	33,3	58,3	8,3	24
Vestland	17,9	59,0	23,1	134
Trøndelag	0,0	73,8	26,2	42
Nord-Norge	7,8	70,6	21,6	51
Hele landet	17,0	64,2	18,8	430

Bare 17 prosent svarte ja på om skolen hadde et eget program, mens nær en av fem ikke visste. Andelen som svarte bekreftende var klart høyest i Agderfylkene, dernest i Oslo/Akershus. I Trøndelag var det ingen som svarte bekreftende, og andelen er også svært lav i Nord-Norge.

Mens omtrent tre av fire lærere har fått veiledning, og da mest fra lærerkolleger, tyder svarene i tabell 5.4 og 5.5 på at denne veiledningen i hovedsak har vært uformelt organisert.

Hvordan mener de nye allmennlærerne at de er blitt tatt i mot på skolen? Er det slik det ofte blir hevdet at de nye lærerne stort sett overlates til seg selv? I Kandidatundersøkelsen 2009 stilte vi en rekke spørsmål om dette (tabell 5.6).

Tabell 5.6: Hvor fornøyd er du med lærerjobben din med hensyn til:

<i>Hvor fornøyd er du med lærerjobben med hensyn til:</i>						
	<i>Svært misfornøyd</i>	<i>Litt misfornøyd</i>	<i>Verken eller</i>	<i>Litt fornøyd</i>	<i>Svært fornøyd</i>	<i>N =</i>
Oppfølging på skolen	4,0	8,2	17,1	34,1	36,7	100
Veiledning fra erfarne lærere	2,6	4,9	12,9	35,7	43,9	426
Kollegialt samarbeid	2,1	5,6	5,9	29,1	57,3	426
Skoleledelsens involvering og tilrettelegging	5,4	11,5	16,9	34,0	32,2	426

Resultatene viser klart at de ferske lærerne er godt fornøyd med måten de er tatt i mot på ved skolen. Rundt tre av fire er litt fornøyd eller svært fornøyd med oppfølgingen de har fått, neste 80 prosent er fornøyd med veiledningen de har fått fra erfarne lærere, og 86 prosent er fornøyd med det kollegiale samarbeidet. Andelen som er fornøyd var noe lavere i vurderingen av skoleledelsens tilrettelegging og involvering, men det kan ha sammenheng med at de nye lærerne så langt ikke har hatt så mye kontakt med skoleledelsen.

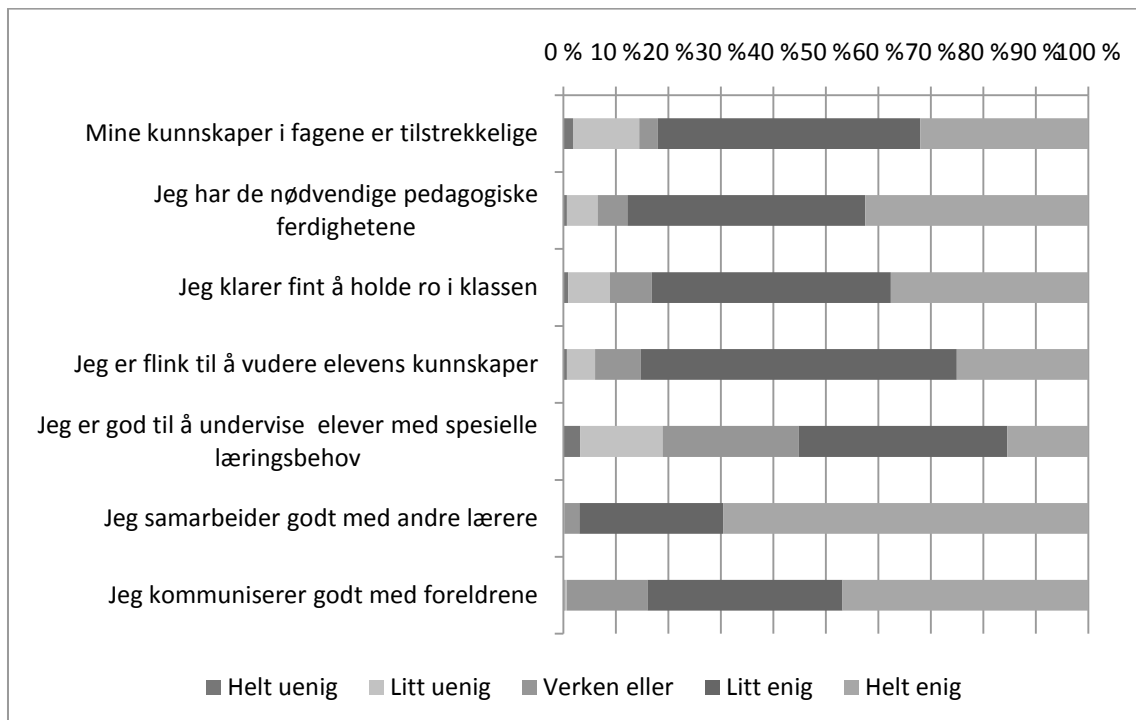
Vi har beregnet gjennomsnittsverdier for disse spørsmålene og sett om vi finner forskjeller etter kjønn, alder og landsdel. Vi fant her ingen signifikante forskjeller. Vi har også sett på om det er forskjeller etter antall elever læreren er kontaktlærer for og etter hvilket klassetrinn de underviser mest på. Heller ikke her fant vi noen signifikante forskjeller.

5.3 Oppsummering

Mens de ferske allmennlærerne ikke er spesielt fornøyd med den utdanningen de har fått, er de gjennomgående godt tilfreds med måten de er tatt imot på ved skolen de har begynt å arbeide. Caspersen & Raaen (2010) påpeker at samarbeid med kolleger og støtte fra kolleger og ledelse er viktige faktorer for at overgangen fra utdanning til jobb skal gå bra. I så måte er resultatene oppmuntrende. De ferske lærerne gir i mindre grad enn man kanskje skulle tro, uttrykk for at de blir stående alene uten støtte og veiledning. De er tvert om relativt godt fornøyd med den veiledningen og oppfølgingen de har fått etter at de begynte å arbeide i skolen. Det ser særlig ut til at de ferske lærerne får støtte og veiledning fra mer erfarne lærere, men mye av dette ser ut til å skje gjennom uformelle ordninger og ikke alltid som en del av spesielle programmer. Vi vet heller ikke hvilket omfang veiledningen har. Det er derfor mulig at en del av veiledningen de nye lærerne har fått, er usystematisk og ikke spesielt omfattende.

6 Om mestring i jobben

Undersøkelsen av de ferske allmennlærerne som jobber i grunnskolen omfatter et batteri av utsagn de respondentene blir bedt om å vurdere seg selv med hensyn til: de faglige kunnskapene, de pedagogiske ferdighetene, å holde ro i klassen, å vurdere elevenes kunnskaper, å samarbeid med andre lærere, og å kommunisere med foreldrene. Figur 6.1 viser svarfrekvensene på disse utsagnene.

Figur 6.1: Hvor enig/uenig er du i følgende utsagn?

De ferske lærernes selvevalueringer er bemerkelsesverdig positive, ikke minst sett i forhold til at kandidatene ikke er spesielt fornøyd med studiet. På de fleste utsagnene er det mindre enn ti prosent som er uenige i utsagnet, og andelen som er litt eller helt enig ligger stort sett på over 80 prosent. Bare med hensyn til å undervise elever med spesielle læringsbehov er det en viss tvil. Om lag en av fem er uenige i dette, og bare litt over halvparten er enige. Andelen uenige er også over 10 prosent på spørsmålet om egne kunnskaper er tilstrekkelige i fagene.

Sett på bakgrunn av mye debatt om problemer med at lærerne ikke har tilstrekkelige kunnskaper generelt, og ikke minst kritikken av allmennlærerutdanningen, er de ferske lærernes egenrevalueringer forbausende positive. Dette gjelder ikke minst evnen til å vurdere elevenes kunnskaper. På bakgrunn av mange studier synes nettopp vurderingskulturen å være svak i norsk skole. TALIS-undersøkelsen (Vibe, Aamodt & Carlsten 2009) indikerte dette. En kan her være fristet til spørre om den positive egenrevalueringen nettopp kan ha noe å gjøre med svak vurderingskultur, inkludert evnene til å reflektere kritisk over eget

arbeid. TALIS viste også at norske lærere har stor tiltro til egen undervisning, det gjaldt også forholdsvis uerfarne lærere.

6.1 Hva er det som fremmer mestring i jobben?

Hvilke forhold er det så som fremmer mestring i jobben, slik de ferske lærerne selv vurderer det? I denne analysen har vi konstruert en indeksvariabel ”mestring” som en indeks basert på de syv utsagnene som ble vist i figur 6.1, og som er bruks som avhengig variabel i analysene. Reliabiliteten for denne indeksen er høy (Cronbach’s alpha er 0,92).

De uavhengige variablene i analysen består av tre hovedgrupper: bakgrunnsvariable, variable knyttet til selve utdanningen, og variable om skolen og jobben. En oversikt over hvordan de ulike variablene er konstruert er vist i vedlegg 1

Analysene presenteres stegvis i tre modeller (tabell 6.1)

Tabell 6.1: Lineær regresjonsanalyse av graden av mestring i yrket

	Modell 1		Modell 2		Modell 3	
	Koeffisient	Standardfeil	Koeffisient	Standardfeil	Koeffisient	Standardfeil
(Constant)	3,722***	0,091	3,096***	0,171	2,679***	0,192
Kvinne	0,104*	0,055	0,054	0,054	0,059	0,052
Alder	0,011***	0,004	0,003	0,004	0,005	0,004
Opptaksgrunnlag:						
Middels	0,047	0,061	0,046	0,059	0,040	0,057
Høyt	-0,075	0,083	-0,031	0,082	-0,009	0,080
Har undervist før eller understudiet						
Ja, under 100 timer	0,173**	0,067	0,134**	0,064	0,153**	0,063
Ja, 100 eller mer	0,273***	0,065	0,245***	0,063	0,245***	0,061
Aktiv studiemåte			0,087**	0,037	0,065*	0,036
Har følgende deler av lærerutdanningen vært nyttig?						
Praksisperiodene			0,021	0,033	0,020	0,032
Kompetanse i undervisningsfagene			-0,027	0,035	-0,024	0,034
Ped. og fagdidaktikk			0,066*	0,032	0,067**	0,031
Er alt i alt fornøyd med hvordan lærerutdanningen har foreberedt meg til jobben			0,103***	0,022	0,085***	0,021
Hovedkarakter A eller B			-0,075	0,049	-0,054	0,048
Er du fornøyd med:						
Oppfølgingen på skolen					0,087***	0,032
Veiledning fra erfarne lærere					-0,038	0,029
Kollegialt samarbeid					0,061**	0,028
Oppfølging fra ledelsen					0,011	0,027
Justert R2		,072		,162		,212

***Signifikant på 0,01-nivå **Signifikant på 0,05-nivå *Signifikant på 0,10-nivå

Modell 1 omfatter bare bakgrunnsvariablene. Forklaringskraften er begrenset. Her finner vi en effekt av både kjønn og alder, kvinner har høyere mestringsskåre enn menn, og mestring øker etter alder. Det er også en klar positiv effekt av tidligere erfaring før eller underveis i studiet. Nye lærere som har undervisningserfaring, og spesielt erfaring utover 100 timer synes å mestre læreroppgavene betydelig bedre enn dem som ikke har det.

I modell 2 introduseres de utdanningsrelevante variablene. Dette øker modellens forklaringskraft betydelig. Effektene av både kjønn og alder forsvinner, mens effekten av tidligere erfaring stort sett opprettholdes. Av de utdanningsrelevante variablene, ser vi en særlig sterk sammenheng mellom mestring og hvordan de har svart på utsagnet om hva lærerutdanningen har forberedt dem til arbeidsoppgavene. En slik sammenheng er nokså opplagt, og bør ikke fortolkes som å være et egentlig kvalitetsmål på utdanningen. Det er

interessant at verken bedømmelsen av praksisperiodene eller den kompetanse man har fått i undervisningsfagene ikke gir noen effekt. Særlig siden kandidatene tillegger praksisperiodene stor betydning er dette overraskende, men det er muligens et uttrykk for at praksis i lærerutdanningen likevel ikke er spesielt relevant som trening i å undervise. Studenter som har en aktiv studiemåte synes å mestre arbeidet bedre.

I modell 3 inkluderes svarmønstrene på spørsmål om oppfølging og veiledning ved skolen. Dette øker modellens forklaringskraft, men endrer i liten grad effektene av noen av variablene i modell 2. God oppfølging ved skolen synes å være positivt, det samme er kollegialt samarbeid. Derimot finner vi overraskende nok ingen effekt av veiledning fra mer erfarne kolleger. En mulig forklaring på dette, kan være at denne veiledningen er sporadisk og lite målrettet.

6.2 Oppsummering

De nyutdannede lærerne ble stilt overfor en rekke utsagn om hvordan de selv vurderer at de mestrer jobben: om fagkunnskapene og de pedagogiske ferdighetene er tilstrekkelige, om de klarer å holde ro i klassen, om de klarer å vurdere elevenes kunnskaper, evnen til å undervise elever med spesielle læringsbehov, og hvordan de selv mener de samarbeider med andre lærere og foreldre. For de aller fleste av disse utsagnene var den klare majoriteten enig, i betydelig grad også helt enig. Det lærerne synes å være minst trygge på, er å undervise elever med spesielle læringsbehov. Lærernes positive egenvurdering stemmer godt overens med resultatene fra TALIS (Vibe, Aamodt & Carlsten 2009), selv om spørsmålene der ble stilt helt annerledes.

En analyse over hva som påvirker opplevd mestring, at verken opptaksgrunnet eller hovedkarakterer fra studiet har noen betydning, mens det å ha undervisningserfaring før eller underveis i studiet er positivt. Overraskende nok finner vi ingen sammenheng med hvordan de vurderer nytten av praksis i studiet eller kompetansen i undervisningsfagene. Det er en sammenheng mellom mestring og en aktiv studiemåte, endelig synes kollegialt samarbeid og oppfølging ved skolen å ha betydning.

7 Avsluttende merknader

7.1 Innledning

Denne rapporten har forsøkt å belyse tre hovedområder:

1. Lærerkandidatenes tilpasning til arbeidsmarked, herunder om de arbeider som lærer i skolen eller ikke.
2. Ulike sider ved utdanningens kvalitet og relevans.
3. Møtet med skolehverdagen og mestring av jobben

I dette avsluttende kapitlet skal vi forsøke å trekke sammen noen tråder, og å lage en mer samlet framstilling av alle de empiriske funnene i rapporten.

I innledningen påpekte vi at de temaene som denne rapporten omfatter, kan sees i lys av profesjonskvalifisering, og i den sammenheng kan lærerutdanningen som andre profesjonsutdanninger sies å ha både en sertifiseringsfunksjon og en kvalifiseringsfunksjon (Heggen 2010).

7.1.1 Sertifisering

Tradisjonelt har profesjonelle yrker hatt sin basis i universitetenes vitenskapelige tradisjon. Dette gjelder profesjoner som medisin, ingeniørfag og juss. Profesjoner som lærere, sykepleiere og sosialt arbeid har svakere vitenskapelige tradisjoner, men adgangen til yrkene er like fullt regulert gjennom utdanning. I motsetning til universitetenes fagstudier, leder profesjonsutdanningene fram mot et bestemt yrke. Bare personer med medisinerutdanning kan arbeide som leger, og bare dem med sykepleierutdanning kan arbeide som sykepleiere. I begge disse tilfellene må arbeidstakerne ha en bestemt autorisasjon. For læreryrket finnes ingen slik egen autorisasjon. Det er mulig å jobbe som lærer i skolen uten godkjent lærerutdanning, men ikke mulig å få en fast undervisningsstilling uten godkjent pedagogisk utdanning.

7.1.2 Kvalifisering

Rent umiddelbart tar vi det som en selvfølge at profesjonsutdanningene har en kvalifiserende funksjon, men dette diskuteres i mange sammenhenger. Utdanning bidrar ikke bare med å utvikle kunnskaper og ferdigheter, den har også en sorteringsfunksjon. Utdanning kan forstås i lys av humankapitalteorien hvor høy kompetanse bidrar til høy produktivitet og dermed høyere lønn (Becker 1964). Men det finnes også en skeptisk posisjon som stiller spørsmål ved dette (Collins 1979). Det er også reist spørsmål om den vitenskapelige basisen for kvalifiseringen i profesjonsutdanningene, og spesielt har Schön (1987) formulert dette gjennom begrepet ”den reflekterte praktiker”.

7.2 Allmennlærerutdanningen mellom sertifisering og kvalifisering

Resultatene som er presentert i denne rapport over de nyutdannede lærerkandidatenes overgang til arbeid, vurdering av studiet og mestring av yrket mener vi kan forstås i lys av begrepene sertifisering og kvalifisering. En ting er at bare personer med godkjent lærerutdanning kan få jobb som lærere, noe annet er at lærerkandidatene i svært stor grad søker seg inn til en jobb i skolen, i det minste i den første fasen. Det til tross for at allmennlærerutdanningen er faglig bred, og dermed i betydelig grad kan kvalifisere for andre typer jobber, trolig i større grad enn andre profesjonsutdanninger som for eksempel sykepleierstudiet. Dessuten er det et klart flertall av allmennlærerkandidatene som er sikre eller nokså sikre på at de kommer til å arbeide i skolen også om tre år. For en helt nyutdannet er tre år et forholdsvis langt tidsperspektiv, og til sammen tyder disse resultatene på at allmennlærerkandidatene har en sterk identifikasjon til læreryrket. En relativt stor andel tar også videreutdanning innrettet mot læreryrket.

Den tette koblingen mellom utdanning og yrke, sammen med at det er stor etterspørsel etter de ferdige kandidatene, gjør at nesten alle de nye kandidatene får jobb. Andelen som er arbeidsledige et halvt år etter eksamen er praktisk talt null. Men overgangen til lærerjobb er likevel ikke friksjonsfri. Ganske mange oppnår ikke en full stilling, og er definert som undersysselsatt, og dessuten er det mange som bare får midlertidig ansettelse. I en slik forstand er tilpasningen til læreryrket problematisk, selv i en periode med gode jobbmuligheter for de ferske lærerne.

Dataene som denne rapporten bygger på, kan ikke gi noe direkte svar på hvor godt allmennlærerutdanningen kvalifiserer kandidatene til læreryrket. Vi har ingen ”kontrollgruppe” av lærere som har en alternativ kvalifiseringsvei, og vi har heller ingen objektive mål på dyktighet i jobben. Det bildet vi får, er sammensatt, men hovedinntrykket er at de ferske lærerne synes å mestre jobben på en god måte. Samtidig er de mindre fornøyd med sin utdanning enn det mange av de andre kandidatene i undersøkelsen er, men dette er kandidater med en mastergrad, og resultatene er dermed ikke fullt ut sammenliknbare. Men det er tross alt nesten like mange som er misfornøyd som fornøyd med hvordan lærerutdanningen har forberedt dem til arbeidsoppgavene (tabell 5.1).

Det synes derfor å være et visst gap mellom kandidatenes noe lunkne vurdering av lærerutdanningen og hvordan de selv mener de mestrer oppgavene. Dette kan henge sammen med at de har for høye forventninger til hvor skreddersydd utdanningen har vært i forhold til oppgavene. Men det kan også forklares ved at lærerstudiet ikke utgjør kvalifiseringsgrunnet alene. Jordell (1989) har pekt på nettopp dette. For det første har lærerne i likhet med alle andre elever opplevd og observert sine lærere gjennom alle timene på skolebenken. For det andre hevder han, at de første par årene som lærere har avgjørende betydning. ”Våre” lærere har bare et par måneders erfaring etter at de var ferdige med

utdanningen, men vi må ikke glemme at mange av dem har hatt erfaring som lærer før eller i løpet av studiet som har vært nyttig.

Våre data kan ikke fortelle noe om betydningen av de erfaringene de ferske lærerne har fra sin tid som elever. Men å ha erfaring som lærer fra tidligere har en klar betydning. Og selv om lærerkandidatene mener at praksisperiodene har vært nyttige for dem, fant vi ikke noe samsvar mellom vurderingen av praksis og mestring i yrket. Dette kan igjen henge sammen med at lærerutdanningen er preget av svakt utviklet sammenheng mellom teori og praksis (Smeby 2010). Det kan også reises spørsmål om utbyttet av praksisperiodene svekkes ved at kvalifiseringen av lærere i mindre grad enn tidligere har preg av ”mester-svenn”-relasjoner, hvor man lærer ved å kopiere de som har lang erfaring (Skagen 2010). Dessuten foregår mye av praksis i lærerutdanningen i grupper, og i mindre grad ved at de får prøvd seg i klasseromssituasjonen på egenhånd.

De ferske lærerne i vårt materiale har ennå ikke rukket å utvikle sine kvalifikasjoner gjennom erfaringene i denne jobben, men det er likevel interessant at måten skolen tar imot dem på og følger dem opp på, har betydning. Det er dermed ikke bare de erfaringene lærerne gjør individuelt i sine første år som lærer som betyr noe, men at de får oppfølging og veiledning i skolen, og at de der får anledning til å diskutere de problemene de støter på i undervisningen med noen. Alle skoler er i dag pålagt å utvikle opplegg for veiledning og oppfølging av nye lærere, men dette er fortsatt ikke realisert overalt. Veiledning fra erfarne lærere synes ikke å ha noen betydning for opplevd mestring, men dette kan ha sammenheng med at mye av denne veiledningen er uformelt organisert, og dermed for lite strukturert til å utvikle de nye lærernes kvalifikasjoner. Lærerne får også langt dårligere muligheter til videre kvalifisering i yrket enn det sosialarbeidere og sykepleiere får (Heggen 2010).

7.3 Myten om praksissjokket

Innledningsvis nevnte vi enkelte oppfatninger av det å begynne som lærer (isolert, lite oppfatning, de nye får de vanskeligste elevene, ”praksissjokk”). Disse oppfatningene er trolig svakt empirisk forankret, og mye av dem er allerede avkreftet av annen forskning (Caspersen & Raaen 2010). De resultatene som vi har presentert i denne rapporten gir et gjennomgående positivt bilde av de nyutdannede allmennlærerne og møtet med virkeligheten som lærer: det er få som ”flykter” til andre yrker, de fleste regner med å fortsette å jobbe i skolen, de har blitt tatt imot på en positiv måte i skolen og av kollegene, og de mener selv at de mestrer undervisningsoppgavene godt. De er riktignok mindre fornøyd med sin utdanning enn det kandidater med mastergrad er, men de skiller seg i så henseende ikke så mye fra andre profesjonsutdanninger (for eksempel sykepleiere og førskolelærere). Vi kan derfor ikke snakke om noen klar misnøye med utdanningen, et klart flertall er tilfreds, selv om det er en god del som uttrykker misnøye, ikke minst med

utdanningens relevans. Dette kan ha sammenheng med at studiet ikke har forberedt dem på å løse alle utfordringene de har møtt, dvs. at kandidatene ikke er ”ferdigvare”.

Vi har studert kandidater fra den fireårige allmennlærerutdanningen som nå er erstattet av en ny grunnskolelærerutdanning. Det er derfor ikke så stor grunn til å fundere så mye på hvilke eventuelle svakheter i utdanningen det er som har ført til relativt lav tilfredshet. Mer interessant er det å undersøke om kandidater som om noen år fullfører de nye studiene vil være mer fornøyd og bedre kvalifisert.

Referanser

- Becker, G. (1964): *Human capital: Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education*. Chicago, University of Chicago Press
- Caspersen, J. (2006): *Teachers' and nurses' realisation of job values*. Oslo: Senter for profesjonsstudier, Høgskolen i Oslo
- Caspersen, J. & F.D. Raaen: Nyutdannede læreres første tid i yrket – en sjokkartet opplevelse? I Haug, P. (red.): *Kvalifisering til læreryrket*. Oslo, Abstrakt forlag
- Chevalier, P., P.Dolton and S. McIntosh (2002) *Recruiting Teachers in the UK: An analysis of Graduate Occupation Choice from the 1960s to the 1990s*. Centre for the Economics of Education, May 2002
- Collins; R. (1979): *The Credential Society: An Historical Sociology of Education and Stratification*. New York, Academic Press
- Dæhlen, M. (2003): «Egenutvikling, høy lønn eller det å være til nytte», i P.O. Aamodt og L.I. Terum (red.): *Hvordan, hvor mye og hvorfor studerer studentene? Om læringsmiljø, jobbpreferanser og forståelse av kompetanse i profesjonsutdanningene*. HiO-rapport 8/2003.
- Drange, I. og A. Skjøsberg (2008): *Læreryrkets status. Allmennlærerens egenvurderinger i Stud-Data*. SPS arbeidsnotat 4/2008.
- Falch, T. og B. Strøm (2009) Lærerkvalitet, lærerrekuttering og konjunkturer. I: *Utdanning 2009 – læringsutbytte og kompetanse*. Statistiske analyser 111, s. 113–129. Oslo–Kongsvinger .Statistisk sentralbyrå.
- Heggen, K. (2010): *Kvalifisering for profesjonsutøving. Sjukepleiar – lærar – sosialarbeidar*. Oslo, Abstakt forlag
- Jordell, K.Ø. (1986): *Fra pult til kateter. Om sosialisering til læreryrket*. Doktoravhandling, Universitetet i Tromsø
- Jordell, K.Ø. (1989): Lærernes læring. I Jordell, K.Ø. & P.O. Aamodt (red): *Læreren - fra kall til lønnskamp. 250 års utvikling*. Oslo, TANO
- Kunnskapsdepartementet (2008). *Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008–2010*.

- Kunnskapsdepartementet (2009). *Rapport fra Tidsbrukutvalget*.
<http://www.regjeringen.no/Documents/Rapport%20fra%20Tidsbrukutvalget.pdf>.
- Mastekaasa, A (2011): Brain drain? Recruitment and retention of high quality teachers in Norway *Oxford Review of Education*
- Molander, A. & L.I. Terum (2008): Profesjonsstudier – en introduksjon. I: Molander A. & L.I. Terum (red): *Profesjonsstudier*. Oslo, Universitetsforlaget
- Monsen, L. (1970): Lærerrollen: *En teoretisk analyse og en mindre teoretisk studie av rolleoppfatninger blant lærere i ungdomsskolen*. Magisteravhandling i pedagogikk, Universitetet i Oslo
- Schön, D. (1987): *Educating the reflective practitioner*. San Fransisco, Jossey-Bass
- Skagen, K. (2010): Teori og praksis i lærerkvalifisering. I Haug, P. (red.): *Kvalifisering til læreryrket*. Oslo, Abstrakt forlag
- Smeby, J.-C. (2010): Studiekvalitet, praksiskvalitet og yrkesrelevans. I Haug, P. (red.): *Kvalifisering til læreryrket*. Oslo, Abstrakt forlag
- Smeby, J.-C. (2008): Profesjons og utdanning. I: Molander A. & L.I. Terum (red): *Profesjonsstudier*. Oslo, Universitetsforlaget
- Støren, L.A. & P.O. Aamodt (2009): Overgang til arbeidsmarkedet blant høyere utdannede – kvaliteten og nytten av utdanningen. I Statistisk sentralbyrå: *Utdanning 2009 – læringsutbytte og kompetanse*. Oslo, SSB
- Terum, L.I. & K. Heggen (2010): Lærarkvalifisering og lærarkompetanse. I Haug, P. (red.): *Kvalifisering til læreryrket*. Oslo, Abstrakt forlag
- Vibe, N., P.O. Aamodt og T.C. Carlsten (2009): *Å være ungdomsskolelærer i Norge*. Oslo, NIFU STEP rapport 23/2009
- Vibe, N. M. Evensen & E. Hovdhaugen (2009): *Spørsmål til Skole-Norge. Tabellrapport fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse til skoler og skoleeiere våren 2009*. Oslo, NIFU STEP rapport 33/2009
- Vibe, N. & N. Sandberg (2010): *Spørsmål til Skole-Norge våren 2009. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. Oslo, NIFU STEP rapport 14/2010

Vedlegg 1: Variable i regresjonsanalyse, kapittel 6

Bakgrunnsvariable:

- Kjønn (Kvinne = 1, mann =)
- Alder (19 år = 0)
- Opptaksgrunnlag, gjennomsnittskarakter fra videregående:
 - Lavt (under 4)
 - Middels (4 – 4,9)
 - Høyt (5 og bedre)
- Har undervist før eller under studiet:
 - Nei
 - Ja, men under 100 timer samlet
 - Ja, 100 timer eller mer samlet

Utdanningsvariable:

- Aktiv studiemåte, indeks beregnet ut fra svarene på følgende utsagn:
 - Jeg deltok aktivt i undervisningen
 - Jeg forberedte meg godt til undervisningen
 - Det var først og fremst eksamen som bestemte hva jeg konsentrerte meg om (omvendt koding)
 - Jeg arbeidet ofte med fagstoff som ikke var pensum
 - Jeg kontaktet lærerne for å klargjøre faglige spørsmål
- I hvilke grad har følgende deler av studiet vært nyttig:
 - Praksisperiodene
 - Kompetanse i undervisningsfagene
 - Pedagogikk og fagdidaktikk
- Er du alt i alt fornøyd med hvordan lærerutdanningen har forberedt deg til arbeidsoppgavene?
- Hovedkarakter
 - A eller B = 1, ellers = 0

Variable om jobb og skole:

- Hvor fornøyd er du med lærerjobben med hensyn til:
 - Oppfølging
 - Veiledning fra erfarne lærere
 - Kollegialt samarbeid
 - Skoleledelsen involvering og tilrettelegging

Vedleggstabeller

Vedleggstabell 1 Spm 49 Har du undervist i skolen før eller under lærerutdanningen? N=569

	Menn	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
	Prosent			
Uoppgitt	3,4	1,9	2,3	31,2
Nei	17,1	22,2	20,9	27,4
Ja, sammenlagt mindre enn 100 timer	39,0	35,9	36,7	27,7
Ja, sammenlagt 100 timer eller mer	40,4	40,0	40,1	29,7
Total	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 2 Spm 50 Arbeidet du i skolen i uken 9.-15 november 2009? N=569

	Menn	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
	Prosent			
Uoppgitt	3,4	2,4	2,6	30,1
Ja, i grunnskolen	73,3	77,1	76,1	28,7
Ja, men ikke i grunnskolen	5,5	1,9	2,8	33,9
Nei	17,8	18,7	18,5	26,7
Total	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 3 Spm 51 Hva er årsakene til at du ikke arbeidet i skolen? N=105

	Menn	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
	Prosent			
Har søkt jobb som lærer, men ikke fått noe jobb	11,5	7,6	8,6	29,9
Har ikke vært mulig å få jobb i den kommunen jeg ønsket	7,7	6,3	6,7	30,3
Har ikke vært mulig å få jobb med ønsket stillingsprosent	7,7	5,1	5,7	30,0
Har valgt en stilling med høyere lønnsnivå enn jeg ville fått som lærer	19,2	6,3	9,5	36,5
Læreryrket passer ikke for meg	11,5	5,1	6,7	28,3
Tar videreutdanning for å øke min kompetanse som lærer	42,3	49,4	47,6	24,4
Tar videreutdanning for å kvalifisere meg til andre yrker	19,2	12,7	14,3	25,3
Annet	38,5	30,4	32,4	27,6

Vedleggstabell 4 *Spm 52 Hvor sannsynlig er det at du arbeider i skolen om tre år?*
N=569

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	4,1	2,1	2,6	30,4
Svært usannsynlig	4,8	2,6	3,2	29,2
Nokså usannsynlig	7,5	3,5	4,6	29,3
Verken eller	6,8	7,8	7,6	29,8
Nokså sannsynlig	34,9	26,5	28,6	27,7
Svært sannsynlig	41,8	57,4	53,4	28,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Spm 53 Hvor viktig er følgende forhold for at du skal arbeide i skolen om tre år? N=569

Vedleggstabell 5 *Spm 53a Mulighet for heltidsarbeid*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	4,8	5,9	5,6	30,7
Ikke viktig	4,1	6,4	5,8	30,1
Litt viktig	6,2	7,3	7,0	29,0
Nokså viktig	19,2	22,5	21,6	27,3
Svært viktig	65,8	57,9	59,9	28,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 6 *Spm 53b Mulighet for deltidsjobb*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	15,8	16,8	16,5	31,5
Ikke viktig	50,7	37,6	40,9	28,0
Litt viktig	17,8	14,2	15,1	27,7
Nokså viktig	11,0	20,8	18,3	27,7
Svært viktig	4,8	10,6	9,1	28,4
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 7 **Spm 53c Mulighet for fast stilling**

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	5,2	5,3	33,2
Ikke viktig	5,5	4,0	4,4	27,3
Litt viktig	6,2	3,5	4,2	29,5
Nokså viktig	16,4	17,5	17,2	26,7
Svært viktig	66,4	69,7	68,9	28,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 8 **Spm 53d Høyere lønnsnivå enn i dag**

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	4,8	5,7	5,4	32,1
Ikke viktig	7,5	11,6	10,5	26,9
Litt viktig	22,6	25,8	25,0	27,2
Nokså viktig	26,0	28,6	27,9	28,6
Svært viktig	39,0	28,4	31,1	29,4
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 9 **Spm 53e Arbeid i et bestemt geografisk område**

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	6,2	6,4	6,3	31,3
Ikke viktig	4,1	4,7	4,6	27,4
Litt viktig	17,1	9,2	11,2	25,5
Nokså viktig	31,5	33,1	32,7	26,9
Svært viktig	41,1	46,6	45,2	30,2
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 10 **Spm 53f Mulighet for etter- og videreutdanning**

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	3,4	5,7	5,1	30,5
Ikke viktig	10,3	10,4	10,4	27,5
Litt viktig	24,0	20,8	21,6	26,9
Nokså viktig	27,4	30,5	29,7	28,5
Svært viktig	34,9	32,6	33,2	29,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 11 *Spm 53g Gode faglige karrieremuligheter innenfor skolen*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	5,9	5,8	31,7
Ikke viktig	11,0	12,8	12,3	27,6
Litt viktig	28,8	26,7	27,2	28,2
Nokså viktig	28,1	31,7	30,8	28,2
Svært viktig	26,7	22,9	23,9	29,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 12 *Spm53h Gode rammebetingelser slik at jeg får jobbet med mine kjerneoppgaver som lærer*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	4,1	4,5	4,4	30,1
Ikke viktig	1,4	1,2	1,2	25,7
Litt viktig	6,8	5,9	6,2	25,9
Nokså viktig	20,5	20,6	20,6	27,6
Svært viktig	67,1	67,8	67,7	29,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Spm.54 Hvor viktig var følgende forhold da du valgte lærested? N=569

Vedleggstabell 13 *Spm54a Lærestedet er nær der jeg bodde*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	4,1	3,5	3,7	31,5
Ikke viktig	17,8	21,3	20,4	26,2
Litt viktig	13,7	12,8	13,0	26,0
Nokså viktig	21,9	17,7	18,8	27,2
Svært viktig	42,5	44,7	44,1	30,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 14 *Spm54b Det er attraktivt å bo i byen/på stedet der lærestedet er lokalisert*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	4,8	5,9	5,6	32,9
Ikke viktig	28,8	38,8	36,2	30,5
Litt viktig	21,9	16,1	17,6	26,8
Nokså viktig	25,3	21,5	22,5	27,2
Svært viktig	19,2	17,7	18,1	26,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 15 Spm54c Det var få eller ingen læresteder som har tilsvarende faglig spesialisering

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	4,8	7,1	6,5	30,9
Ikke viktig	61,6	57,9	58,9	27,7
Litt viktig	17,8	16,5	16,9	28,3
Nokså viktig	10,3	10,9	10,7	30,1
Svært viktig	5,5	7,6	7,0	31,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 16 Spm 54d Lærestedets faglige omdømme

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	4,1	5,0	4,7	33,6
Ikke viktig	36,3	26,0	28,6	28,1
Litt viktig	28,1	27,2	27,4	27,5
Nokså viktig	24,7	29,3	28,1	29,2
Svært viktig	6,8	12,5	11,1	28,3
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 17 Spm 54e Det sosiale miljøet ved lærestedet

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	4,1	4,5	4,4	33,4
Ikke viktig	27,4	25,5	26,0	29,6
Litt viktig	26,0	21,5	22,7	27,7
Nokså viktig	24,0	24,6	24,4	28,2
Svært viktig	18,5	23,9	22,5	27,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 18 Spm 55 Var lærestedet du begynte på ditt førstevalg da du søkte opptak til høyere utdanning? N=569

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	3,4	2,6	2,8	30,1
Ja	88,4	88,2	88,2	28,6
Nei	8,2	9,2	9,0	27,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

Vedleggstabell 19 Spm 56 Var lærerutdanning ditt førstevalg da du søkte opptak til høyere utdanning?

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	4,1	2,1	2,6	30,2
Ja	90,4	90,5	90,5	28,5
Nei	5,5	7,3	6,9	27,9
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,5

De som arbeidet i grunnskolen i uken 9.-15. november 2009 er selektert på følgende måte: De har svart at de jobber i grunnskolen i spm 50 og har yrkeskoden grunnskolelærer. I tillegg har vi tatt med de som er uoppgitt på spm 50, men som har yrkeskoden grunnskolelærer og de som er uoppgitt på yrkeskoden men som har svart at arbeider i grunnskolen i spm. 50. totalt gjelder dette 437 personer eller 76,8 prosent av alle kandidatene.

Spm 57 I hvilken grad opplever du at følgende deler av/kompetanseområder i studiet har vært nyttige for arbeidshverdagen du har møtt som ferdigutdannet lærer? N=437

Vedleggstabell 20 Spm 57a Praksisperiodene

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	2,8	3,4	29,3
Ikke i det hele tatt	0,9	1,5	1,4	30,7
I liten grad	9,1	5,8	6,6	28,2
I noen grad	28,2	19,0	21,3	28,8
I stor grad	56,4	70,9	67,3	28,8
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 21 Spm 57b Kompetanse i undervisningsfagene

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,7	4,1	29,9
Ikke i det hele tatt	1,8	0,3	0,7	25,7
I liten grad	16,4	12,8	13,7	27,4
I noen grad	44,5	48,9	47,8	27,8
I stor grad	31,8	34,3	33,6	30,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 22 Spm 57c Pedagogikk og fagdidaktikk

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,7	4,1	28,6
Ikke i det hele tatt	5,5	2,1	3,0	26,2
I liten grad	23,6	12,5	15,3	27,9
I noen grad	46,4	41,9	43,0	27,1
I stor grad	19,1	39,8	34,6	31,4
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 23 Spm 57d Skolens rolle i samfunnet

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	6,4	4,0	4,6	28,8
Ikke i det hele tatt	10,0	6,1	7,1	26,5
I liten grad	39,1	31,8	33,6	28,0
I noen grad	34,5	43,7	41,4	29,0
I stor grad	10,0	14,4	13,3	31,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 24 Spm 57e Ledelse av læringsprosesser

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	6,4	3,4	4,1	29,1
Ikke i det hele tatt	6,4	4,0	4,6	26,4
I liten grad	26,4	20,5	22,0	27,9
I noen grad	48,2	49,5	49,2	29,0
I stor grad	12,7	22,6	20,1	29,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 25 Spm 57f Samhandling og kommunikasjon

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	2,8	3,4	29,3
Ikke i det hele tatt	6,4	4,0	4,6	28,9
I liten grad	6,4	3,7	4,3	26,6
I noen grad	18,2	18,3	18,3	28,3
I stor grad	51,8	41,9	44,4	28,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 26 Spm 57g Endrings- og utviklingskompetanse

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	6,4	4,9	5,3	28,2
Ikke i det hele tatt	8,2	5,5	6,2	27,2
I liten grad	31,8	28,7	29,5	27,8
I noen grad	42,7	43,4	43,2	28,9
I stor grad	10,9	17,4	15,8	30,9
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 27 Spm 57h Etikk

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,7	4,1	30,1
Ikke i det hele tatt	8,2	1,5	3,2	26,2
I liten grad	30,0	19,3	22,0	27,1
I noen grad	35,5	52,6	48,3	28,8
I stor grad	20,9	22,9	22,4	30,4
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 28 Spm 57i Opplæring og bruk av IKT til undervisningsformål

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,7	4,1	28,9
Ikke i det hele tatt	14,5	10,7	11,7	27,4
I liten grad	36,4	25,7	28,4	27,7
I noen grad	29,1	41,0	38,0	28,8
I stor grad	14,5	19,0	17,8	31,3
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 29 *Spm 58 Er du alt i alt fornøyd med måten lærerutdanningen har forberedt deg til arbeidsoppgavene du har møtt som lærer? N=437*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	2,8	3,4	29,0
Svært misfornøyd	12,7	6,4	8,0	27,5
Litt misfornøyd	31,8	35,5	34,6	27,6
Verken eller	10,9	8,6	9,2	27,3
Litt fornøyd	33,6	39,8	38,2	29,6
Svært fornøyd	5,5	7,0	6,6	33,4
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 30 *Spm 59 Hvilke klasstrinn underviser/te du (mest) i den jobben du hadde i uken 9. - 15. november 2009? N=437*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,1	3,7	29,9
1-4 klasstrinn	23,6	41,0	36,6	28,4
5.-7. klasstrinn	36,4	30,6	32,0	27,9
8.-10. klasstrinn	34,5	25,4	27,7	30,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Spm 60 Hvor mange elever er/var du kontaktlærer for i den jobben du hadde i uken 9. - 15. november 2009? N=437

Spm 61 Har du i den lærerjobben du hadde i uken 9. - 15. november 2009 fått: N=437

Vedleggstabell 31 *Spm 61a Veiledning av lærere på din egen skole*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	2,4	3,2	29,6
Ja	65,5	65,4	65,4	28,2
Nei	29,1	32,1	31,4	30,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 32 Spm 61b Veiledning av lærere på annen skole

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	6,4	4,3	4,8	30,0
Ja	7,3	15,9	13,7	29,0
Nei	86,4	79,8	81,5	28,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 33 Spm 61c Individuell veiledning

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	4,0	4,3	29,4
Ja	43,6	39,4	40,5	27,7
Nei	50,9	56,6	55,1	29,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

d)

Vedleggstabell 34 Spm 61d Veiledning i gruppe

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,1	3,7	30,4
Ja	36,4	32,1	33,2	28,4
Nei	58,2	64,8	63,2	28,9
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 35 Spm 62 Var veiledningen eventuelt en del av et program for nyansatte lærere? N=437

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	6,4	4,9	5,3	31,0
Ja	18,2	21,4	20,6	28,2
Delvis	15,5	11,3	12,4	26,9
Nei	43,6	43,7	43,7	29,1
Vet ikke/uaktuelt	16,4	18,7	18,1	29,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 36 *Spm 63 Har skolen du jobbet ved i uken 9.-15.november 2009 et eget opplæringsprogram for nyansatte? N=437*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	2,8	3,4	29,1
Ja	20,0	15,3	16,5	27,6
Nei	59,1	64,2	62,9	29,4
Vet ikke	15,5	17,7	17,2	27,3
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Spm 64 Hvor fornøyd er du med lærerjobben du hadde i uken 9. - 15. november 2009 med hensyn til: N=437

Vedleggstabell 37 *Spm 64a Oppfølgingen du har fått på skolen*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,1	3,7	29,2
Svært misfornøyd	2,7	4,3	3,9	28,9
Litt misfornøyd	8,2	8,3	8,2	30,0
Verken eller	18,2	15,9	16,5	29,5
Litt fornøyd	30,0	33,6	32,7	29,1
Svært fornøyd	35,5	34,9	35,0	27,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 38 *Spm 64b Veiledningen fra erfarne lærere*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,7	4,1	29,5
Svært misfornøyd	2,7	2,4	2,5	28,9
Litt misfornøyd	5,5	4,6	4,8	29,7
Verken eller	10,0	13,5	12,6	30,2
Litt fornøyd	37,3	33,0	34,1	29,0
Svært fornøyd	39,1	42,8	41,9	28,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 39 Spm 64c Kollegialt samarbeid

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,7	4,1	30,0
Svært misfornøyd	1,8	2,1	2,1	29,7
Litt misfornøyd	4,5	5,8	5,5	28,2
Verken eller	6,4	5,5	5,7	28,4
Litt fornøyd	30,9	26,6	27,7	28,8
Svært fornøyd	50,9	56,3	54,9	28,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 40 Spm 64d Skoleledelsens involvering og tilrettelegging

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,7	4,1	29,5
Svært misfornøyd	2,7	6,1	5,3	28,0
Litt misfornøyd	14,5	10,4	11,4	30,8
Verken eller	17,3	15,6	16,0	28,3
Litt fornøyd	30,9	33,0	32,5	28,6
Svært fornøyd	29,1	31,2	30,7	28,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

**Spm 65 I hvilken grad er du uenig eller enig følgende usagn angående denne jobben:
N=437**

Vedleggstabell 41 Spm 65a Mine kunnskaper er tilstrekkelig i de fagene jeg underviser i

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,1	3,7	29,2
Helt uenig	3,6	1,2	1,8	27,0
Litt uenig	12,7	12,2	12,4	27,3
Verken eller	4,5	2,8	3,2	29,1
Litt enig	32,7	53,2	48,1	28,7
Helt enig	40,9	27,5	30,9	29,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 42 *Spm 65b Jeg har de nødvendige pedagogiske ferdighetene til å undervise*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,7	4,1	28,6
Helt uenig	0,9	0,6	0,7	29,3
Litt uenig	5,5	5,8	5,7	30,6
Verken eller	5,5	5,2	5,3	26,6
Litt enig	39,1	45,3	43,7	27,7
Helt enig	43,6	39,4	40,5	29,9
Totalt	5,5	3,7	4,1	28,6

Vedleggstabell 43 *Spm 65c Jeg klarer fint å holde ro i klassen*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,1	3,7	29,2
Helt uenig	0,9	0,9	0,9	26,0
Litt uenig	10,9	6,4	7,6	30,1
Verken eller	9,1	7,0	7,6	29,3
Litt enig	44,5	43,1	43,5	27,7
Helt enig	29,1	39,4	36,8	29,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 44 *Spm 65d Jeg er flink til å vurdere elevenes kunnskaper*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
oppgitt	6,4	3,1	3,9	28,9
Helt uenig	0,9	0,6	0,7	32,3
Litt uenig	5,5	4,9	5,0	28,3
Verken eller	7,3	8,6	8,2	27,8
Litt enig	59,1	57,2	57,7	28,3
Helt enig	20,9	25,7	24,5	30,2
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 45 *Spm 65e Jeg er god til å undervise elever med spesielle læringsbehov*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,1	3,7	29,2
Helt uenig	4,5	2,8	3,2	29,8
Litt uenig	14,5	15,3	15,1	26,6
Verken eller	30,0	22,9	24,7	27,9
Litt enig	36,4	38,5	38,0	29,2
Helt enig	9,1	17,4	15,3	31,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 46 *Spm 65f Jeg samarbeider godt med andre lærere*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	3,4	3,9	28,9
Helt uenig	0,0	0,0	0,0	0,0
Litt uenig	0,0	0,3	0,2	25,0
Verken eller	2,7	2,8	2,7	27,4
Litt enig	28,2	25,4	26,1	28,0
Helt enig	63,6	68,2	67,0	29,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 47 *Spm 65g Jeg kommuniserer godt med foreldrene*

	Menn Prosent	Kvinner	I alt	Gjennomsnittsalder
Uoppgitt	5,5	4,6	4,8	28,3
Helt uenig	0,9		0,2	34,0
Litt uenig	0,9	0,3	0,5	25,5
Verken eller	18,2	13,1	14,4	26,8
Litt enig	32,7	35,5	34,8	28,4
Helt enig	41,8	46,5	45,3	29,7
Totalt	100,0	100,0	100,0	28,8

Vedleggstabell 48 Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere sin samlede vurdering av utdanningen de avsluttet et halvt år tidligere. Vårkull 2009

	Antall kandidater		Svært misfornøyd	Litt misfornøyd	Verken eller	Litt fornøyd	Svært fornøyd
	Absolutte tall	(=100%)					
Høyere grad	2894	100,0	1,1	3,5	4,1	30,8	60,1
Av dette:							
Humanistiske og estetiske fag	418	100,0	1,7	3,3	5,5	34,4	54,3
Samfunnsfag	464	100,0	1,5	2,6	3,4	37,9	54,5
Juridiske fag	211	100,0	0,9	3,8	5,7	22,3	66,8
Økonomiske og administrative fag	369	100,0	0,5	1,9	3,8	23,3	69,9
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	714	100,0	0,6	3,1	3,5	30,7	62,0
Helse-, sosial- og idrettsfag	379	100,0	1,6	5,5	4,2	30,9	57,5
Primærnæringsfag	35	(100,0)	2,9	5,7	5,7	22,9	62,9
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	287	100,0	1,0	4,9	3,8	31,7	57,5
Allmennlærere	569	100,0	2,8	12,8	9,0	45,9	29,0

Vedleggstabell 49 Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere sin samlede vurdering av lærestedet hvor de avsluttet utdanningen et halvt år tidligere. Vårkull 2009

	Antall kandidater		Svært misfornøyd	Litt misfornøyd	Verken eller	Litt fornøyd	Svært fornøyd
	Absolutte tall	(=100%)					
Høyere grad	2894	100,0	1,6	6,7	6,9	37,8	45,9
Av dette:							
Humanistiske og estetiske fag	418	100,0	2,1	6,6	7,0	38,3	43,9
Samfunnsfag	464	100,0	2,8	15,2	10,0	38,9	32,2
Juridiske fag	211	100,0	0,8	4,6	4,6	28,2	60,4
Økonomiske og administrative fag	369	100,0	0,4	5,2	5,0	34,9	53,6
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	714	100,0	2,9	7,9	9,5	38,3	40,4
Helse-, sosial- og idrettsfag	379	100,0	2,9	5,7	8,6	28,6	54,3
Primærnæringsfag	35	(100,0)	4,4	19,0	13,9	42,0	19,5
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	287	100,0	0,9	5,6	8,0	45,7	38,8
Allmennlærere	569	100,0	2,1	6,6	7,0	38,3	43,9

Vedleggstabell 50 Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere etter deres samlede vurdering av studiets faglige innhold. Vårkull 2009

	Antall kandidater		Svært misfornøyd	Litt misfornøyd	Verken eller	Litt fornøyd	Svært fornøyd
	Absolutte tall	(=100%)					
Høyere grad	2894	100,0	0,7	5,9	5,7	40,7	46,7
Av dette:							
Humanistiske og estetiske fag	418	100,0	1,0	7,9	6,0	43,1	42,1
Samfunnsfag	464	100,0	0,6	5,0	4,7	44,2	45,3
Juridiske fag	211	100,0	0,5	6,2	6,6	38,4	47,9
Økonomiske og administrative fag	369	100,0	0,5	4,9	4,3	36,6	53,7
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	714	100,0	0,4	4,6	6,3	41,6	46,9
Helse-, sosial- og idrettsfag	379	100,0	1,1	7,7	6,1	37,7	47,0
Primærnæringsfag	35	(100,0)	2,9	8,6	8,6	37,1	42,9
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	287	100,0	1,0	7,0	5,2	41,8	44,6
Allmennlærere	569	100,0	2,3	24,6	13,2	49,0	10,9

Vedleggstabell 51 Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere etter deres vurdering av studiekvaliteten. Vårkull 2009

	Antall kandidater		Svært misfornøyd	Litt misfornøyd	Verken eller	Litt fornøyd	Svært fornøyd
	Absolutte tall	(=100%)					
Høyere grad	2894	100,0	2,6	9,4	12,7	49,8	25,2
Av dette:							
Humanistiske og estetiske fag	418	100,0	2,9	8,4	12,0	45,2	31,3
Samfunnsfag	464	100,0	1,5	8,0	14,0	53,9	21,8
Juridiske fag	211	100,0	3,8	17,1	15,2	41,7	20,9
Økonomiske og administrative fag	369	100,0	1,4	8,4	10,0	51,5	28,5
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	714	100,0	2,5	8,4	16,5	51,7	20,7
Helse-, sosial- og idrettsfag	379	100,0	3,4	10,8	8,7	50,4	26,6
Primærnæringsfag	35	(100,0)	2,9	5,7	14,3	60,0	17,1
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	287	100,0	3,5	10,8	8,7	47,4	29,3
Allmennlærere	569	100,0	4,6	23,4	20,2	44,3	7,6

Vedleggstabell 52 *Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere etter deres vurdering av tilbakemelding/veiledning fra undervisningspersonalet. Vårkull 2009*

	Antall kandidater		Svært misfornøyd	Litt misfornøyd	Verken eller	Litt fornøyd	Svært fornøyd
	Absolutte tall	(=100%)					
Høyere grad	2894	100,0	5,6	13,5	17,9	36,2	26,5
Av dette:							
Humanistiske og estetiske fag	418	100,0	5,7	11,7	9,3	35,9	36,6
Samfunnsfag	464	100,0	6,9	12,9	17,2	36,2	25,4
Juridiske fag	211	100,0	14,2	26,1	26,1	24,2	9,0
Økonomiske og administrative fag	369	100,0	2,4	12,2	21,1	42,5	21,7
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	714	100,0	3,4	11,5	20,9	39,1	25,2
Helse-, sosial- og idrettsfag	379	100,0	6,9	13,2	18,2	36,9	24,8
Primærnæringsfag	35	(100,0)	11,4	14,3	22,9	37,1	14,3
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	287	100,0	4,9	15,0	11,1	30,0	38,7
Allmennlærere	569	100,0	4,9	19,7	23,4	39,9	11,8

Vedleggstabell 53 *Nyutdannede høyere grads kandidater og allmennlærere etter deres vurdering av utdanningens relevans for arbeidsmarkedet. Vårkull 2009*

	Antall kandidater		Svært misfornøyd	Litt misfornøyd	Verken eller	Litt fornøyd	Svært fornøyd
	Absolutte tall	(=100%)					
Høyere grad	2894	100,0	2,8	9,2	14,2	37,2	36,1
Av dette:							
Humanistiske og estetiske fag	418	100,0	5,0	14,4	21,3	39,5	19,4
Samfunnsfag	464	100,0	3,7	11,4	18,8	39,9	25,6
Juridiske fag	211	100,0	3,3	9,5	9,5	28,4	48,8
Økonomiske og administrative fag	369	100,0	0,8	4,6	10,3	35,5	48,5
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	714	100,0	2,4	7,7	15,1	39,2	35,4
Helse-, sosial- og idrettsfag	379	100,0	2,9	10,3	9,5	34,0	42,2
Primærnæringsfag	35	(100,0)	8,6	8,6	14,3	28,6	37,1
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	287	100,0	0,7	6,6	8,4	37,6	46,0
Allmennlærere	569	100,0	9,0	31,6	13,9	35,9	9,3

